

T.C.

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

KADINLARDA PSİKOLOJİK GÜÇLÜLÜK

VE

GÜÇLENMESİ GEREKEN ALANLARIN BELİRLENMESİ

MERVE YILMAZ

ORCID NO: 0009-0009-4469-3594

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİR - 2024

T.C.

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

KADINLARDA PSİKOLOJİK GÜÇLÜLÜK
VE
GÜÇLENMESİ GEREKEN ALANLARIN BELİRLENMESİ

MERVE YILMAZ

ORCID NO: 0009-0009-4469-3594

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Betül AKTAŞ

2024-İZMİR

KABUL ve ONAY SAYFASI

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğüne;

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü **Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Programı** çerçevesinde yürütölmüş olan bu çalışma, aşığıdaki jüri tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 08.02.2024

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Betül AKTAŞ (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Medine YILMAZ (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Aslı KALKIM (Ege Üniversitesi)

ONAY: Bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görölmüş ve kabul edilmiştir.

İMZA

Prof. Dr. Hatice Yıldırım SARI

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

08.02.2024

Merve YILMAZ

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanım Doç. Dr. Betül AKTAŞ'a danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve İzmır Katip elebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

08.02.2024

Merve YILMAZ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecimde en başından başlayıp, tezimin planlaması ve yürütülmesi aşamasında fikir ve görüşleri ile bana yol gösteren, her aşamada sabırla destek olan, çalışma azmini ve disiplinini rol model aldığım tez danışman hocam Doç. Dr. Betül AKTAŞ'a,

Çalışma için kıymetli vakitlerini ayıran tüm katılımcılara,

Yüksek Lisans eğitim sürecimde bana destek olan başta servis sorumlu hemşiresi Uzm. Ebe Nurdan Ozan KARKAŐ ve ekip arkadaşlarıma,

Eğitim hayatım boyunca beni her zaman sevgiyle destekleyen ve üzerimde büyük emekleri olan sevgili aileme,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

Merve YILMAZ

ÖZET

KADINLARDA PSİKOLOJİK GÜÇLÜLÜK VE GÜÇLENMESİ GEREKEN ALANLARIN BELİRLENMESİ

Amaç: Kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri varlığı sebebiyle ataerkil düzenin baskısı altında toplumda kendilerine yer bulabilmektedirler. Toplum nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan kadınların psikolojik güçlülük durumları ve cinsiyet rollerinden kaynaklı toplumda yaşadıkları güçlüklerin tespit edilip güçlenmesi gelecek nesiller için çok önemlidir. Bu çalışmadaki amaç, kadın bireylerin toplumsal cinsiyet kalıp ve yargıya sahip rollerinden kaynaklı olan güçlükleri tespit etmek ve kadınların güçlenmesi gereken alanları görünür kılmaktır.

Yöntem: Bu tanımlayıcı araştırma Haziran 2022- Ocak 2024 tarihleri arasında Buca Gediz 11 Nolu Aile Sağlığı Merkezi'nde yapılmıştır. Örneklemini 352 kadın oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında Tanıtıcı Bilgi Formu, Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği kullanılmıştır. Veriler IBM SPSS Statistics Concurrent User V26 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce etik kurul ve kurum izinleri, ölçek sahiplerinden izinler alınmış ve katılımcılarla görüşmeden önce araştırmanın amacı anlatılıp katılım onayı alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan kadınların, Kadın Psikolojik Güç Ölçeği toplam puan ortalaması $106,89 \pm 22,81$ olarak bulunmuştur. Ölçek alt boyutlarına bakıldığında güçlülük/savunuculuk ortalaması $53,33 \pm 10,74$, benlik saygısı ortalaması $22,66 \pm 6,41$ ve eğitime yaklaşım ortalaması $12,32 \pm 4,34$, kısıtlayıcılık ise $19,31 \pm 4,36$ ile yüksek olarak bulunmuştur. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği toplam puan ortalaması $8,99 \pm 2,77$ olarak belirlenmiştir. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt boyutları incelendiğinde, kadının bağımsız hareket edebilmesi ortalaması $6,28 \pm 2,05$. Aile baskısından kurtulma alt boyut puan ortalaması $0,93 \pm 1,36$, ekonomik güvence ve ekonomik katkı alt boyut puan ortalaması $1,77 \pm 2,00$ olarak bulunmuştur.

Sonuç: Kadınlar orta düzey psikolojik güçlülüğe sahip olup kısıtlanmış hissetme durumları ise yüksek düzey tespit edilmiştir. Kadınların yeterince bağımsız hareket edebildiği sonucuna varılmıştır. Katılımcılar yüksek aile baskısı hissedip

ekonomik açıdan kendilerini yetersiz görmekteirler. Kadınların toplumda görünür kılınması ve benlik saygılarını korumaları için sosyal, bilgili ve eğitimli bireylerin varlığını attırmak ve mesleki anlamda güzel yerlere daha çok gelebilmek adına eğitim, ekonomik anlamda refaha kavuşmak ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri açısından ekonomik ve haklarını bilmesi, yönetimde daha çok söz sahibi olması adına da siyasal yönden daha çok desteklenmeli ve güçlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Güçlülük, Kadın Güçlenmesi, Kadın Sağlığı, Halk Sağlığı Hemşireliği

ABSTRACT

DETERMINATION OF THE AREAS OF PSYCHOLOGICAL STRENGTH and EMPOWERMENT IN WOMEN

Introduction-Aim: Women are able to find a place for themselves in society under the pressure of the patriarchal order due to the existence of gender roles. It is very important for future generations to identify and strengthen the difficulties that women, who make up the vast majority of the population of society, experience in society due to their psychological disability and gender roles. The aim of this study is to identify the difficulties caused by the gender stereotypes and judgmental roles of women individuals and to make visible the areas where women need to be empowered.

Method: This descriptive research was conducted at Buca Gediz Family Health Center No. 11 between June 2022 and January 2024. The sample consisted of 352 women. Interview Form, Women's Psychological Power Scale and Women's Empowerment Scale were used to collect research data. The data were evaluated in the IBM SPSS Statistics Concurrent User V26 statistical package program. Before starting the study, ethics committee and institutional permissions and permissions from the scale owners were obtained, and before meeting with the participants, the purpose of the research was explained and participation approval was obtained.

Results: The average total score of the Women's Psychological Strength Scale of the women participating in the study was found to be 106.89 ± 22.81 . When the sub-dimensions of the scale were examined, the average of strength/advocacy was found to be 53.33 ± 10.74 , the average of self-esteem was found to be 22.66 ± 6.41 , the average of approach to education was found to be 12.32 ± 4.34 , and the average of restrictiveness was found to be high with 19.31 ± 4.36 . The total score average of the Women's Empowerment Scale was determined as 8.99 ± 2.77 . When the sub-dimensions of the Women's Empowerment Scale were examined, the average ability of a woman to act independently was 6.28 ± 2.05 . The average score of the sub-dimension of getting rid of family pressure was found to be 0.93 ± 1.36 , and the average score of the sub-dimension of economic security and economic contribution was 1.77 ± 2.00 .

Conclusion: Women have a medium level of psychological strength and a high level of feeling restricted. It was concluded that women can act independently enough. Participants feel high family pressure and consider themselves economically inadequate. In order to make women visible in society and to protect their self-esteem,

to increase the presence of social, knowledgeable and educated individuals and to reach better places in the professional sense, education, to achieve economic prosperity and to stand on their own feet, to know their economic and rights and to have a greater say in management. It should also be more supported and strengthened politically.

Keywords: Psychological Empowerment, Female Empowerment, Women's Health, Public Health Nursing

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY SAYFASI	i
YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırma Soruları/ Hipotezleri	2
1.4. Araştırmanın Önemi ve Yaygın Etkisi	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
2. GENEL BİLGİ	3
2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı Bakış Açısıyla Kadın	3
2.2. Kadın Sağlığı	6
2.2.1. Kadın Sağlığını Etkileyen Faktörler	8
2.2.2. Kadının Psikososyal Sağlığı	16
2.3. Kadının Psikolojik Sağlığı ve Güçlülüğü	17
2.4. Kadınların Güçlendirilmesi	23
2.4.1. Kadınların Güçlendirilmesi Gereken Alanlar	26
2.4.1.1. Sosyal Güçlendirilme	26
2.4.1.2. Eğitimin Güçlendirilmesi	26
2.4.1.3. Ekonomik Güçlendirme	27
2.4.1.4. Siyasal Güçlendirme	28
2.5. Kadınların Güçlendirilmesinde Halk Sağlığı Hemşiresinin Roller	29
3. GEREÇ ve YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Türü	30

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	30
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	30
3.4. Veri Toplanması ve Veri Toplama Araçları Araçları	30
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi.....	33
3.6. Araştırmanın Etik Boyutu.....	33
4. BULGULAR.....	34
5. TARTIŞMA.....	58
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
7. KAYNAKÇA.....	68
8. EKLER.....	77
EK- 1 Tanıtıcı Bilgi Formu	77
EK-2 Kadın Psikolojik Güç Ölçeği.....	78
EK 3- Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	80
EK-4: Ölçek Kullanım İzni	81
EK-5 Etik Kurul İzni.....	82
EK-6 Kurum İzni	83
ÖZGEÇMİŞ	85

KISALTMALAR DİZİNİ

WHO/ DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

CYBH : Cinsel Yolla Bulaşan Hastalık

HIV : Human Immunodeficiency Virüs

UNIFEM : Birleşmiş Milletler Kadın Kalkınma Fonu

UNDP : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Kadınların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı	34
Tablo 2: Katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları.....	35
Tablo 3 : Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Yaşa Göre Karşılaştırılması	36
Tablo 4: Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	39
Tablo 5: Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması	42
Tablo 6: Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	45
Tablo 7: Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Yaşanılan Yere Göre Karşılaştırılması	48
Tablo 8: Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	51
Tablo 9: Kadınların Çalışma Durumuna Göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	53
Tablo 10: Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası İlişki.....	55

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Toplumsal cinsiyet kelime anlamı olarak; kadın, erkek cinsiyetine göre bireyleri toplumun nasıl anlamlandırıldığı, onları nasıl gördükleri, genel olarak nasıl davranmalarını istedikleri ile ilgili olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet kelime anlamalı ile birlikte cinsiyet gözetmeksizin bireyin gösterdiği genetik, biyolojik ve fizyolojik özellikleri dışında toplum tarafından kadın ve erkek bireylere yüklenmiş roller ile kalıplaşmış kesin yargılar oluşturulmuştur. Çeşitli ayrımcılıklardan, erkeklere göre daha dezavantajlı ve erkeklerden toplumda yer alma bakımından daha düşük bir statüye sahip olan kadınların psikolojik ve fizyolojik sağlıkları olumsuz etkilenmektedirler (1). Kadınlar içinde bulunduğu toplumun temel taşlarından birisidir. Kadın sağlığı aynı zamanda doğuracağı çocukların sağlığı için de önemlidir. Bu önemli noktanın altını çizerek günümüzde kadın sağlığı sadece bugün için değil gelecek nesiller için de bir yatırımdır şeklinde ifade edilmektedir (2).

Güçlendirme kavramının anlamına baktığımızda birine güç ve yetki vermeye güçlendirme denir. Kadınların güçlenmesi, kadınların şimdiye kadar kendilerine reddedilen belirli başarılarla ulaşmak için kaynakları aracılı bir şekilde elde etme ve kullanma süreci olarak tanımlanmaktadır (3). Başka bir deyişle, güçlendirme, insanların kişisel hayatlarını ve genel olarak toplum için önem arzeden olaylarda hareket etmelerini ve iyileştirmelerini sağlar (4). Kiran Devendra (2001), kadınların sağlık, eğitim ve özgüveninin önemini vurgulamaktadır. Kadınların güçlendirilmesi, kadınları ekonomik olarak bağımsız, kendine güvenen, herhangi bir zor durumla yüzleşmelerini sağlayacak olumlu bir özgüvene sahip olmaları ve gelişimsel faaliyetlere katılabilmeleri için donatmak anlamına gelir (5). Güçlendirme, güçsüz veya güçsüz insanların koşullarını değiştirebilecekleri ve yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmaya başlayabilecekleri süreçtir. Bu, güçsüzlerin güç denklemini, yaşam koşullarını ve mevcut eşitsiz koşullarını değiştirebilecekleri bir süreçtir (5).

1.2. Araştırmanın Amacı

Kadınlar, toplumsal cinsiyetin atadığı çeşitli roller bazında erkek egemen toplum yapısının baskı durumu altında topluma katılmaktadırlar. Toplum nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan kadınların psikolojik güçlülük durumları ve cinsiyet rollerinden kaynaklı toplumda yaşadıkları güçlüklerin tespit edilip güçlenmesi gelecek nesiller için önemlidir. Çalışmanın amacı, kadınların toplumun atadığı cinsiyete bağlı kalıplaşmış rollerden kaynaklanan ve toplum hayatına adaptasyon sürecini engelleyen güçlükleri tespit etmek ve kadınların güçlendirilmesi gereken alanları belirlemek ve görünmesini sağlamaktır.

1.3. Araştırma Soruları / Hipotezleri

1. Sosyoekonomik düzeyi düşük ve göç alan bir bölgede yaşayan kadın bireylerin psikolojik güçlülük düzeyleri ne durumdadır?
2. Sosyoekonomik düzeyi düşük ve göç alan bir bölgede yaşayan kadın bireylerin güçlenmesi gereken alanlar nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi ve Yaygın Etkisi

Kadınların psikolojik açıdan güçlü olmaları, benlik saygılarının yükselmesi ve sosyal, eğitim, ekonomik ve siyasi anlamda güçlendirilmeleri kadının toplumdaki yerinin güçlenmesi ve kadınlara verilen değer artırılması açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma kadının toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda toplumdaki yerinin ve psikolojik güçlülük durumunun önemini aktarıp kadının güçlenmesi gereken alanları tespit edip vurgulamaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada elde edilen bulgular İzmir Buca Gediz 11 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı ve araştırmayı kabul eden kadın bireyleri temsil etmektedir. Araştırma yapılan bölgenin sosyodemografik özellikleri göz önüne alındığında düşük sosyoekonomik düzeyde ve göç alan bir bölgede olan kadın bireylerin psikolojik güçlülüğünü saptamaktadır ve tüm kadın bireylerde genelleme yapılamaz.

2. GENEL BİLGİ

2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı Bakış Açısıyla ‘Kadın’

Toplum, içerisinde bulunduğu coğrafik konumda toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sürekli etkileşim içinde olarak hayatlarını devam ettiren ve aynı kültüre ayak uyduran birçok insandan oluşan bir birlikteliktir. Toplumu oluşturan yapının yarısını erkek nüfusu oluşturduğu kadar onu tamamlayan diğer yarım ise kadın nüfusudur (6).

Toplumsal cinsiyet kelime anlamı; cinsiyetleri bazında bireyleri toplumun nasıl algıladıkları, onları nasıl gördükleri ve nasıl davranışlarda bulunmaları gerektiği ile karşımıza çıkan bir kavramdır. Bu kalıp ile birlikte cinsiyet gözetmeksizin bireyin gösterdiği biyolojik, genetik ve fizyolojik özellikleri dışında toplum tarafından kadın ve erkeğe atanmış çeşitli roller ve kalıplaşmış kesin yargılar bulunmaktadır. Bireyin toplumsal cinsiyetinin belirlenmesi konusunda pek çok etken mevcuttur ve bu kavram bireylerin hayatları boyunca belirli kısımlarda çeşitli yönlerden etkileyebilmektedir. Fırsatları kullanabilmede, kaynakların belirlenmesi ve kullanımında, hizmet sağlanmasında yalnızca bireyin cinsiyeti gözetilerek ayrımcılıklar yapılması olasıdır. Ayrımcılık durumlarından özellikle daha düşük statüye sahip olan kadın bireyler erkeklere göre daha dezavantajlı olup bu ayrımcılık durumundan olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedirler (7).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) cinsiyet rollerini “belirli bir toplumun kadın ve erkek için uygun gördüğü sosyal olarak oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve nitelikler olarak tanımlar (8). Rol ile ilgili literatürdeki tüm tanımları ortak paydada bulduğumuzda hepsi ortak bir kapıya çıkar, toplumun bireyden istediği ve ona yüklediği davranışlar rolü oluşturur. Yani rol toplumsallığın davranışa dönüşmesi olup bir yönüyle toplumsal diğer yönüyle bireyseldir (9). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet anlamındaki ayrıma bakıldığında, dünyaya gelen kadın ve erkek bireylere toplumsal kalıplaşmış rol ve sorumlulukların yüklenmesiyle toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkar (10). Doğumlarıyla birlikte kadın ve erkek bireylere toplum tarafından birtakım roller ve beklentiler yüklenir. Toplumsal cinsiyet rolleri başlangıç aşamasında toplumun düzene girmesi ve bireylere birtakım sorumluluklar yüklenmesi açısından faydalı olmuştur. Çünkü bu roller insana doğuştan yüklenen kazanım ve kabiliyetler

değildir. Çocukluk yıllarından itibaren sonradan öğrenilen kazanımlardır. Çocukların ebeveynleri tarafından yetiştiriliş biçimlerinden, çocuklar kendilerini kız veya erkek olarak sınıflandırılmadan önce birtakım sözel olarak olamayan işaretlere maruz kalırlar. Giyinişleri, saç şekilleri ve benzeri farklılıkları daha küçüklükten öğrenme aşamasında görsel bir takım işaretlerde bulunur. İki yaşa yaklaşıldığında ise çocukların, toplumsal cinsiyetin anlamına ilişkin tam olmasa da kısmen bir anlayışları mevcuttur. Kız mı yoksa erkek mi olduklarının farkındadırlar ; başka çocuklarında hangi cinsiyetten olduklarını genellikle doğru olarak algılamaktadırlar. Bununla birlikte çocuklar ilkokul başlarına doğru altı yaşlarına kadar, yapısal farklılığın anatomiden kaynaklı olduğunu bilmeyip herkesin bir toplumsal cinsiyete sahip olduğunun farkında değillerdir (11). Cinsiyet klişeleri farklı bakış açıları altında incelenmiştir. Örneğin betimleyici (yani kadın ve erkeğin ne olduğu), kuralcı (yani kadın ve erkeğin ne olması gerektiği) ve yasaklayıcı (yani kadın ve erkeğin ne olmaması gerektiği) unsurlardır (12). Amerikan toplumunda betimleyici cinsiyet içeriğinde kadınların özelliklerine göre roller vermiştir. (13). Sıcak, duyarlı, nazik, sabırlı, zayıf, itaatkar, görünüşe özen gösteren ve temiz olmak gibi (14). Öte yandan, erkekler korkusuz, bağımsız, güçlü, aktif, hırslı, risk alan, rasyonel, kendine güvenen ve rekabetçi olma gibi aracı özelliklere sahip olarak tanımlanır (15). Kuralcı ve yasaklayıcı cinsiyet klişeleri açısından kadınların sıcakkanlı, kibar, çocuklarla ilgilenen, duyarlı, temiz, görünüşe özen gösteren, sabırlı, kibar ve neşeli olmaları beklenir. Öte yandan, erkeklerin iş anlayışı, yüksek benlik saygısı, liderlik yeteneği ve atletik, kendine güvenen, hırslı, risk alan, iddialı, kararlı, rasyonel, rekabetçi ve agresif olmaları beklenir. Bununla birlikte, duygusal, onay arayan, etkilenebilir, boyun eğen, utangaç ve naif olmaları sosyal olarak yasaktır (16). Toplumsal roller ayrımının, kadınların erkeklerden daha düşük statüye sahip olduğunun ve toplumda erkeklerin daha iyi pozisyonlarda konumlanmasının toplumsal algıdan kaynaklanabileceğini düşünülmüştür (17). Erkekliğin biyolojik bir durum ve ona atfedilmekten ziyade sosyal bir statü ve bir kazanım olduğunu öne sürer. Örneğin, cesur, maço, öfkeli ve saldırgan olmak, başkalarının gözünde erkekliğin gerçek bir erkek olarak adlandırıldığını kanıtlamanın yollarıdır. Bu nedenle, erkeklerin klişeleri erkekliğin doğasını yüksek oranda yansıtabilir. Cinsiyet klişeleri, mevcut normları gerekçelendirerek ve tamamlayıcı klişeler kullanarak sistem düzeyinde cinsiyet eşitsizliklerinin sürdürülmesinde de aktif olarak çalışır. Buna göre, toplumsal ve aracılı cinsiyet klişelerini birlikte kullanmak, mevcut cinsiyet sisteminde kadınların sıcak,

düşünceli, mutlu olmaktan gurur duydukları, aynı zamanda zeki, iddialı veya yetkin olmadıkları için aşağılandıkları bir adalet ve denge duygusu yaratır (18). Toplum tarafından kadınlara yüklenen ve gerçekleştirmelerini bekledikleri birçok rol ve sorumluluk vardır. Çoğunlukla kırsal topluluklarda, kadın ve kız çocuklarının hane halkı sorumluluklarının uygulanmasına önemli bir katılım sağlamaları gerekmektedir. Hane halkı sorumluluklarının yönetimine katılmaları gerektiğinde, normalde kamusal hayata ve diğer faaliyetlere katılımdan dışlanırlar. Bazı durumlarda, okullara gitmeye, geçimlerini iyileştirmeye çalıştıklarında ve cesaretleri kırıldığında, fiziksel olduğu kadar psikolojik olarak da etkilenirler. Bu şekilde kadınlar ve kızlar cinsiyet ayrımcılığına karşı çok daha duyarlı hale gelirler. Bu tür deneyimlerden geçtiklerinde, toplumun refahına katılma yetenekleri de engellenir. Sağlık hizmetlerine ve sağlık tesislerine sınırlı erişim, eğitim ve farkındalık eksikliği, düşük yaşam beklentileri, hane içinde sınırlı kalmak, kadınların ve kız çocuklarının sosyal faaliyetlere katılmasını engelleyen sosyo-kültürel faktörlerden bazılarıdır. Kırsal kesimde olduğu kadar kentsel topluluklarda da kadınlar belirli geleneksel inançlara ve bakış açılara sahiptir. Örneğin, hane halkı içinde, erkekler kendi işlerine sahip olduklarında, aile üyelerinin ihtiyaç ve gereksinimlerini yeterince karşıladıklarında, kadınlar ve kızlar normalde çeşitli iş fırsatlarıyla uğraşmaktan caydırılırlar. Öte yandan, bu bakış açılarının ve bakış açılarının yaygınlığı nedeniyle, herhangi bir onursal çalışmaya dahil olma erişimine sahip olmayabilirler. Kadın ve erkek toplum büyükleri tarafından uygulanan sosyal normlara, kadın haklarını teşvik etmek ve korumak için çıkarılan artan mevzuat düzenine bakılmaksızın uyulmaya devam edilmektedir (19). Türk toplumunda kadın, gerek cinsiyetinden gerek ise kadınlığından dolayı ilk olarak içerisinde bulunduğu ailenin ev işleri için uygun görülür. Kadın, mesleği her ne olursa olsun aynı zamanda ev işleriyle ilgilenmeli ve evin düzenini sağlamalıdır. Çalışan veya çalışmayan kadın algısı olmaksızın evin sorumlulukları, çocuk bakımıyla ilgili olan her sorumluluk, ev işleri, yemek ve ev düzeni kadının omuzlarına toplumsal rol olarak yüklenmiştir. Erkekler ise kadınlara kıyasla toplumumuzda bu sorumluluklardan muaf sayılabilecek kadar az sorumluluk almıştır. Gerek aile içinde gerek toplumda kadın, erkek bireylerle eşit konumda olmalıdır. Kadının toplumdaki yerinin evinden ibaret olduğu kabul edilemez. Kadının emeği yadsınamaz, göz ardı edilemez. Bir taraftan da eğitime katılma oranı ve mezun olunan kurumlar bazında bakıldığında eğitim alanında kadın bireylerin erkek bireylerin gerisinde bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır (20).

Cinsiyetler bazında baktığımızda “Toplumsal Cinsiyet Rollerini”, yani toplumun bireyin yalnızca cinsiyeti sebebi ile ona atadığı rol ve sorumlulukları, bundan dolayı maruz bırakılan “Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı”, kadın ve erkek bireylerin sağlıkları açısından negatif sonuçlar doğurabilmektedir. Birçok toplumda erkek ve kadın bireyler farklı olarak görülmekte ve ikisinin de kendilerine göre farklı olanakları, sorumluluk ve çeşitli rolleri olduğu düşünülmektedir. Bu konudaki en net bulgu kamuda çalışma ve siyasetin erkeğe, evdeki işlerin ve aile konularının ve evdeki neredeyse tüm işlerin kadına ait olduğu ile ilgili görüşünün çoğu toplumda benimsenmesidir(21).

2.2. Kadın Sağlığı

Toplumun oluşumuna bakıldığında bireyler aileleri, aileler grupları ve gruplarda toplumları oluşturmaktadır. Bu sistemde bulunan kadınlar ise toplumun temel taşlarından birisidir. Kadın sağlığı sadece kadınların kendileri için önemli değildir. Aynı zamanda doğuracağı çocukların sağlığı içinde kadının yani annenin sağlığı çok önemlidir. Bu önemli noktanın altını çizerek günümüzde kadın sağlığı sadece bugün için değil gelecek nesiller için de bir yatırımdır şeklinde ifade edilmektedir (22).

Bu nedenle sağlıklı bir toplumun olması için sağlıklı kadınlara olan ihtiyaç elzemdir. Kadın sağlığı denildiği zaman, akla ilk olarak gelen şeyler üreme sağlığı ve aile planlaması olmaktadır. Ancak, kadın sağlığına yalnızca aile planlaması ve üreme sistemi sağlığı olarak bakmayıp biyolojik, ruhsal, kültürel ve sosyolojik açıdan da kadın sağlığını incelemek ve ele almak gerekmektedir (21).

Kadın sağlığının toplumun diğer kesimlerinden farklı olarak önceliğinin olmasının bazı sebepleri vardır. Öncelik sebeplerinin ilki olarak; gebelik, büyüme, gelişme gibi biyolojik süreçleri kadınların morbidite ve mortalite riski oluşturmakta ve sağlıklı durumda dahi sağlık hizmetleri için bir risk teşkil etmesidir (23). İkinci neden ise; özellikle gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere toplum nüfusunun yarısını kadınlar oluşturmaktadır.

Kadın sağlığına odaklanılmasının istenilme sebebi sadece kadınların yaşadığı ve sahip olduğu bazı sağlık koşulları ve yine kadınların maruz kaldığı olumsuz sağlık etkileridir. Hamilelik ve doğum gibi bu durumlardan bazıları da üstelik kadınlar için

kendi içinde hastalık değil, normal fizyolojik ve sosyal süreçlerdir. Bazı sağlık sorunları hem kadınları hem de erkekleri ortak etkiler, ancak bu sorunlar kadınlar üzerinde daha büyük ve farklı etkiler bırakabilir, özellikle kadınlara özel çözümler ve yanıtlar gerektirebilirler. Diğer koşullar erkekleri ve kadınları aşağı yukarı eşit şekilde etkiler, ancak kadınlar ihtiyacı olduğu sağlık hizmetini alma konusunda daha çok zorlukla karşı karşıya kalır. Ayrıca, gelirden ve istihdam sağlama gibi cinsiyete dayalı eşitsizlik konularında kadınların sağlıklarını koruma yeteneklerini sınırlar ve optimal sağlık düzeyine ulaşmalarını engeller (24).

Dünyadaki kadınların çoğu, düşük veya orta gelirli ülkelerde yaşarken, sadece 3,3 milyar kadının %15'i yüksek gelirli ülkelerde yaşamını sürdürmektedir. Düşük gelirli ülkeler, yüksek gelirli ülkelere göre daha genç nüfusa sahip olma eğiliminde oldukları için de dokuz yaşın altındaki her iki çocuktan biri düşük gelirli bir ülkede yaşıyor. Buna karşılık, 60 yaş ve üstü her üç kadından biri yüksek gelirli bir ülkede yaşıyor. Yüksek gelirli ülkeler, 60 yaş ve üzeri nüfusun en büyük oranlarına sahiptir (22). Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre, Türkiye'de 42.575.441 kadın yaşamakta ve toplam nüfusun %49,9'unu oluşturmaktadır (25).

Kadının doğmasından ölümüne kadar geçen tüm süredeki sağlık durumu kadının sağlığını kapsamaktadır. Kadınların sağlık durumu incelenirken ne kadar sakatlık ve hastalık açısından iyi olma haline bakılsa da sosyal ve ruhsal açıdan da tam iyilik halinde olup olmadığına bakılmalıdır. Sosyal ve ruhsal açıdan sorunlar tanımlanmalı ve değerlendirilmelidir. Bu kapsam altında erken gebelikler, çok genç yaşta yapılan , CYBH, kadınlarda görülen kanserleri, çeşitli madde bağımlılıkları, yaşlı kadın sağlığı, beslenme, sağlık hizmetlerine ulaşım, cinsiyet eşitsizlikleri sebebi ile oluşan sağlık sorunları, kadın ve anne ölümleri, kadına uygulanan şiddet, tecavüz ve cinsel taciz gibi konular incelenmeli ve araştırılmalıdır (26).

2.2.1. Kadın Sağlığını Etkileyen Faktörler

2.2.1.1. Sosyoekonomik Durum

Kadın sağlığını etkileyen faktörlerden ilki kadının sosyoekonomik durumudur. Sosyoekonomik durum, her iki cinsiyet için de sağlığın önemli bir belirleyicisidir. Genel bir durum olarak, yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerde kadınlar daha uzun yaşar ve sağlık hizmetlerine ulaşım konusunda muzdarip olma olasılığı ekonomik düzeyi düşük ülkelere göre daha düşüktür. Sosyoekonomik düzeyi yüksek ülkelerde, çocuklar, gençler ve kadınlar arasında ölüm oranları çok düşüktür ve ölümlerin çoğu 60 yaşından sonra meydana gelir. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip ülkelerde ise kadın hayatının gidişatı oldukça farklıdır. Nüfus daha genç ve genç yaşta ölüm oranları fazladır. Ölümlerin çoğu ergenler ve genç yetişkin kadınlar arasında meydana gelir. Yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerde, kalp hastalığı, felç, bunama ve kanserler gibi bulaşıcı olmayan hastalıklar her on ölümden dördünü oluşturarak önde gelen 10 ölüm nedeni arasında yer alırken, düşük gelirli ülkelerde anne ve perinatal ölümler ve bulaşıcı hastalıklar (örn. Alt solunum yolu enfeksiyonları, ishal hastalıkları ve HIV/AIDS) belirgindir ve toplam kadın ölümlerinin %38'inden fazlasını oluşturur (22).

2.2.1.2 Kadının Statüsü

Kadın sağlığı, içerisinde bulunduğu toplumdaki yeri ve de statü durumu ile doğrusal yönde ilişkilidir. Düşük statülü kadınlara sahip toplumlara baktığımızda kadının sahip olduğu statüsünün kendi sağlığı üzerindeki etkisini açıkça görebilmekteyiz. Anne ölümleri ve anne ölümünün sebepleri ile ilgili sahip olunan veriler genellikle hastanelerin işlem kayıtlarıyla elde edilmesi sebebiyle kadının statüsü hakkında bilgi sahibi olunamadığı için ihmal edilmektedir. Kadının statüsü; sağlığı ve doğurganlık durumu, ekonomik yönden durumu, aldığı eğitim, çalışma varlığı toplumdaki ve içinde bulunduğu ailedeki rolleri gibi pek çok faktör ile bütün bir halde değerlendirilir. (27).

2.2.1.3. Kadının Eğitim Düzeyi

Toplumdaki bireylerin eğitim düzeyleri toplumdaki rol ve sorumlulukları açısından önemli bir görev üstlenmektedir (28). Eğitim düzeyleri düşük kalmış ve gerekli eğitimi alamamış olan kadınların kendi hayatları üzerinde veya başka

konularda karar verme aşamasında yeterince özgür durumda olmadıkları, sağlıkta sunulan hizmetin yararlarının farkında olmadıkları ve tedaviye uyum sağlayamayıp korkuları olduğu için sağlık hizmetlerinden diğer kadınlara göre daha düşük seviyede faydalandıkları bildirilmektedir (27).

Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı'ndan çıkan sonuçlara baktığımızda ülkemizde bir eğitim düzeyini tamamlamış 25 ve üstü yaştaki nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının 2008-2021 yılları arasında artışa geçtiği görülmüştür. 25 ve daha yukarı yaştaki en az bir eğitim düzeyini tamamlayan bireylerin toplam nüfus içindeki oranı, 2008 yılında %81,1 iken 2021 yılında %92,1'e artış göstermiştir. Cinsiyet bazında oranlar incelendiğinde, 2008 yılında en az bir eğitim düzeyini tamamlayan 25 ve daha üstü yaştaki kadın oranı %72,6, erkek oranı %89,8 iken bu oran 2021 yılında ise kadınlarda %87,3 olup, erkeklerde %97,1 tespit edilmiştir (25).

2.2.1.4. Çalışma Hayatına Katılım

Toplumda kadınların çalışma hayatına katılması, ailenin gelirine katkı sağlıyor olmalarını ve buna bağlı olarak da statü bakımından yükselmelerini sağlar. Sadece kadın cinsiyetine sahip olması sebebi ile toplumda çalışma hayatına alınmayan ve hiçe sayılan, değersizleştirilen, eğitim öğretim hakkı elinden alınan pek çok kadın vardır. Yeterli eğitim alamamasına bağlı olarak da pek çok kadın meslek sahibi olamamakta ve statü kazanamamaktadır. Toplumda birçok kadın eve gelir getirmese de evin çoğu sorumluluğunu üstlenerek 'aile işçisi' tanımı içerisinde çalışmaktadır. Hatta eve gelir getirecek işleri dahi olsa ev içerisindeki hayatında da ev işlerinin yükünü üstlenerek çalışma hayatına devam etmektedirler. Bu nedenle de ayrı iki işi bir arada idare eder ve birden fazla sorumluluğu üstlerine almak zorunda kalırlar. Bu sorumluluklar kadını psikolojik, fizyolojik ve sosyal hayat yönünden olumsuz etkileyip sağlık dengelerinin bozulmasına yol açmaktadır (29).

2.2.1.5. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik uygulanan şiddet, toplumun aklında genel olarak fiziksel olarak uygulanan şiddeti çağrıştırır. Kadına şiddet sadece fiziksel yolla olmayıp fiziksel olarak uygulanan şiddet kadına yönelik şiddetin en son aşamasıdır. Belirli bir oluşum aşaması ve süreci olmadan herhangi bir olay gerçekleştirilemediği gibi kadına şiddet de bir süreç sonucu oluşur. Beş farklı türde kadına yönelik şiddet mevcuttur (30).

Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik fiziksel ağır güç kullanılmasına fiziksel şiddet denir. Genellikle, tokat atma, itme, bıçak çekme, boğma, morartma, duvara vurma, saçını çekme, öldürmeye yönelik herhangi bir teşebbüste bulunma gibi faaliyetler fiziksel şiddet şekilleri olarak kabul görmektedir (31). Töre, namus gibi sebepler ile kadına uygulanan şiddet ise fiziksel şiddetin en ağır hallerini oluşturmaktadır. Kadının kıyafetinin şekli, bulunduğu yerler, yabancı insanlarla iletişim kurması, evlilik dışı olarak herhangi biri ile ilişki yaşaması veya evlilik dışı olarak hamilelik durumu yaşaması, bakire olmama durumu, ailesinin istemediği kişi ile evlilik yaşaması gibi çeşitli bahanelerle kadına eşi veya ailesinin şiddet uygulanması ve daha ileri boyutta ölümüne sebep olması namus, töre gibi sebeplerin altında uygulanan fiziksel şiddet şekilleridir (32).

Fiziksel şiddet türlerinden biri olan toplumsal cinsiyet şiddeti halk sağlığı açısından ciddi bir sorun oluşturmaktadır ve uluslararası alanda kadınların insan haklarının ciddi bir ihlali olarak kabul edilmektedir. Kadınların ve ailelerin sağlığı ve refahı için ciddi sonuçları olan bir sorunu ele alma konusundaki sosyal baskı nedeniyle bu soruna eğilmek ve çözmeye çalışmak bir toplum sağlığı önceliği haline gelmiştir (33). Ayrıca, tüm nüfus için yüksek sosyal ve ekonomik maliyetlere sebep olur. Yakın partner şiddeti, epidemiyolojik literatürde bugüne kadar en çok belgelenen cinsiyete yönelik şiddet formlarından biridir. WHO Kadın Birimi'nin katkı sağladığı son rapora göre (34) Dünyadaki kadın cinayetlerinin % 56 'sının eşleri veya bir aile üyesi tarafından işlendiği tahmin edilmektedir ve dünya çapındaki yaklaşık üç kadından birinin de eşi veya aile üyesi tarafından bir tür cinsel veya fiziksel şiddete maruz kaldığı tahmin edilmektedir (34). Yapılan bir araştırmaya göre ülkemizde 10 kadından 4'ü hayatının belli bir kısmında eşleri veya aile üyeleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddet görüyor (35). Avrupa'daki duruma bakıldığında, her beş kadından biri yakın partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddet görmüştür. Yakın partner şiddetinin kadınların kimliği, her şeyden önce özgüvenleri ve sağlıkları üzerinde bu kadar güçlü bir etkiye sahip olması, tam da bu tür şiddetin yakın ilişkiler içinde üretilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu tür şiddete maruz kalan kadınlar hayatları boyunca bu şiddetin yaratmış olduğu psikolojik hasarı taşırlar (36).

Yakın partner şiddetinin nedenlerini ve sonuçlarını analiz eden epidemiyolojik çalışmaların çoğu genel nüfus arasında yapılmıştır (37). Bununla birlikte, genç nüfus arasında yakın partnerleri tarafından şiddete maruz kalan kadın sayısında ciddi bir artış olduğunu gösteren bilimsel kanıtlar vardır. (38). Çok ülkeli bir çalışma (Avrupa Birliği'ndeki 28 ülkeden temsili bir örnekleme gerçekleştirilmiştir), 18-29 yaş arası kadınlarda % 6,1'lik kısım (genel nüfus arasında % 4) mevcut fiziksel ve cinsel yakın partner şiddeti prevalansını ve yaşam boyu yakın partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz bırakılmış kadın prevalansını göstermektedir. Ayrıca, ileri yaşlarda olmak, şiddet içeren bir ilişki bırakmanın önünde bir engel olarak tanımlanmıştır (39). Yaşın; göçmen statüsü, sosyal destek, ekonomik bağımlılık, işlevsel bağımlılık vb. koşullarla etkileşime girmesi mümkündür ve bu, kadınların yakın partner şiddetine karşı savunmasızlığını, yaşamın farklı aşamalarında farklı şekillerde yoğunlaştırması olasıdır (40).

Cinsel Şiddet

DSÖ tanımına göre; Cinsel şiddet, herhangi bir ortamda, mağdurla ilişkisine bakılmaksızın birisi tarafından, zorlanarak bir kişinin cinsel durumuna karşı yöneltilen herhangi bir cinsel yönde eylem veya bunun sadece girişimi ya da başka bir eylemdir. Dünya üzerinde 15 yaş ve üzeri kadınların yüzde 50'si hayatları boyunca en az bir defa partneri dışında cinsel yönde şiddete maruz kalıyor (41). Cinsellik eğer herhangi bir korkutma, tehdit ya da kendi elinde tutmak için herhangi bir araca dönüşürse cinsel şiddet mevut demektir (42). Kadın temel hak ve özgürlüklerini yok sayan, kadına karşı uygulanan şiddet türlerinden olan cinsel şiddet denince genel anlamda akla gelen taciz, tecavüz, kadının zorla istemediği biri ile evlendirilmesi, toplum tarafından istenilmeyen koşullarda dünyaya gelecek olan bir bebeğin zorla kürtaşı, cinsel anlamda kadının sakatlanması, cinsel saldırıda bulunulması, istenmeyen cinsel içerikli şakalar yapılması ve sanal boyutta da istenmeden cinsel içerikli görseller paylaşılması gibi pek çok durum cinsel şiddeti içeren taciz durumlarını kapsayabilir. Cinsiyete yönelik uygulanan şiddet, algılanan cinsiyet, cinsel kimlik veya cinsiyet ifadesine dayalı olarak bireylere yönelik uygulanabilir. Bu şiddet türüne baktığımızda cinsel taciz ve istismar, aile içinde uygulanan şiddet, tecavüz, kadınların ve kızların para karşılığı satılması, çocuk istismarında bulunulması gibi insan haklarını ihlal eden durumları içerebilir. Kadınlar olası savaş durumları hariç şiddete genel olarak en yakınım dediği erkekler

tarafından uğrarlar bu da kadınlarda sarsıcı psikolojik, ruhsal ve fiziksel birçok travmaya sebep olmaktadır (43). Dünya'daki kadınların yaklaşık olarak %30'u yakınlarında bulunan bir erkekten cinsel veya fiziksel şiddete uğramıştır, küresel anlamda kadın cinayetlerinin %38'i de bir erkek tarafından işlenmiştir (41). İsveç'te yapılan bir araştırmaya baktığımızda %27 oranında kadınlarda cinsel şiddet öyküsüne rastlanmış olduğu ve bu oranın %57'sinin ise 18 yaş altı dönemde maruz kaldığı tespit edilmiştir. Cinsel şiddete uğrayan kadınların herhangi bir ilişki içerisinde olmamaları, herhangi bir işte çalışmayıp meslek sahibi olmamaları, henüz öğrencilik durumlarının devam ediyor olması ve düşük eğitim durumunun maruz kalınan şiddetle bağlantılı olduğu vurgulanmış ve şiddeti uygulayan kişinin partner dışı biri olduğu bulunmuştur (44). Cinsel şiddete maruz kalan kadınlar çeşitli cinsel yolla bulaşan hastalıklara ve yüksek riskli cinsel ilişkiye maruz kalmaya bağlı olarak da fiziksel travmalara karşı açık hale gelmektedirler. Brookmeyer ve ark. (2017) cinsel şiddete maruz kalan kadınların, diğer kadınlara oranla daha sık, genital siğil, uçuk, gonore, klamidya gibi cinsel yolla bulaşan enfeksiyonları taşıdığını tespit etmiştir. Şiddete maruz kalan kadınlar arasında morbidite ve mortalite giderek artmaktadır bu da kadına yönelik şiddeti önem arz eden acil bir halk sağlığı sorunu haline getirmektedir (43).

Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet ; tehdit, kişiyi çeşitli şekillerde zorlama gibi kişinin psikolojik sağlığına zarar verme amacıyla kasıtlı olarak yapılan ve psikolojik anlamda sağlığı tehdit eden, yaygın görülen bir cinsiyete dayalı şiddet türüdür. Psikolojik şiddet genellikle fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet gibi diğer şiddet türleriyle birlikte ortaya çıkar veya onlardan önce gelir. Psikolojik şiddet örnekleri arasında bunlarla sınırlı olmamak üzere duygusal istismar, zorlayıcı ve kontrol edici davranışlar, taciz sayılabilir. Dijital teknolojilerin psikolojik şiddeti kolaylaştırabileceğini ve artırabileceğini unutmamak önemlidir (45). Kadınlara yönelik uygulanan psikolojik şiddet türlerine baktığımızda; küçümsemek, küçük düşürmek, tehdit etmek veya korkutmak gibi duygusal zarar veya zarar tehdidi oluşturmaya yönelik duygusal istismar davranışlarında bulunmak. Bir kadını sözlü olarak taciz etmek, zorbalık etmek, aşağılamak ve küçük düşürmek. Bir ilişki sona erdiğinde kadının çocuklarını alıp götürmekle tehdit etmek, zarar vermek ile tehdit etmek. Bir kadına istenmeyen metinleri, e-postaları, mektupları, hediyeleri veya çevrimiçi mesajları tekrar tekrar

göndermek, düzenli olarak halka açık bir şekilde takip etmek veya defalarca davetsiz olarak ikametgahına gelmek. Zorlayıcı ve kontrol edici davranışlarda bulunmak. Kadınları kontrol etmeyi, izole etmeyi, küçük düşürmeyi ve korkutmayı amaçlayan baskıcı davranışlarda bulunmak buna örnek olarak; Mağdurun ev dışındaki hareketliliğini kısıtlamak. Arkadaşları, aile üyeleri ve iş arkadaşları gibi diğer insanlarla temasını sınırlamak. Bilgisayarına veya telefonuna erişim talep etmek veya sosyal medya etkinliklerini izlemek gösterilebilir. Ayrıca, kasıtlı olarak kadın hakkında yanlış bilgi yayarak karalamak, kendisinin veya ailesinin fotoğraflarını çevrimiçi olarak tekrar tekrar yayınlamak ve bir failin bir mağdurla iletişim kurmasını yasaklayan bir yasaklama emrini ihlal etmesi de psikolojik şiddet olarak kabul edilmektedir (46).

Ekonomik Şiddet

Kadına yönelik uygulanan bir başka şiddet de ekonomik şiddettir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün yapmış olduğu (2008) kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele projesi içeriğinde yapılan araştırmada ekonomik yönden uygulanan şiddet ; ev için olan masrafları karşılamamak, aile bireylerine ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda harçlık vermemek, kadının ev dışında gelir getiren herhangi bir işte çalışmasına müsaade etmemek, çalışmakta olan kadının ise hakkı olan parayı elinden alarak harcamasına müsaade etmemek, kadının para harcamasına karışmak ve her türlü ekonomik hareketine müdahale etmek de aile içinde kadına uygulanan şiddet şekli olarak gösterilmektedir (31).

Ekonomik şiddet, istatistiksel olarak bir bireye ekonomik zarar veren herhangi bir eylem olarak tanımlanan kadına karşı uygulanan sık karşılaşılan bir şiddet biçimidir. Ekonomik şiddet, kadın erkek eşitsizliğine dayanır ve geleneksel cinsiyet normlarıyla pekiştirilir. Ekonomik şiddetin failleri, mağdurun ekonomik kaynakları elde etme, kullanma ve sürdürme yeteneğini kontrol ederek ekonomik güvenliklerini ve kendi kendine yeterlilik potansiyellerini tehdit eder. Ekonomik şiddet genellikle yakın ilişkiler bağlamında ortaya çıkar. Özellikle, ekonomik kaynaklar üzerindeki kontrol, kadınların taciz edici ilişkilerden ayrılma olasılıklarını kısıtlayan ana nedenlerden biridir. Ekonomik şiddetin uygulanması için fiziksel yakınlığa ihtiyacı yoktur, yani ayrılık sonrası devam edebilir veya başlayabilir, örneğin failer nafaka ödemeyi reddedebilir veya mağdurları haksız mali anlaşmaları kabul etmeye

zorlayabilir. Yakın ilişkilerde ekonomik şiddet genellikle diğer yakın partner şiddeti biçimleriyle (fiziksel, psikolojik ve cinsel) birlikte ortaya çıkar, davranışları zorlar ve kontrol eder. Ekonomik şiddetin failleri, mağdurlarına karşı ekonomik kontrol, ekonomik sabotaj ve ekonomik sömürü kullanır. Özellikle, dijital teknolojiler bu şiddet biçimini daha da kolaylaştırabilir (örneğin, bir mağdurun finansmanını internet bankacılığı yoluyla kontrol etmek / sömürmek) (48).

Ekonomik şiddet; ekonomik kontrol, ekonomik sömürü ve ekonomik sabotaj olarak üç türe ayrılır. Mağdurun mali durumunu ve ilgili karar vermeyi önlemek, sınırlamak veya kontrol etmek ekonomik kontrolün tanımıdır. Ekonomik kontrol örnekleri; Paraya, ihtiyaçlara, finansal varlıklara ve bilgilere erişimin kısıtlanması. Mağdurun harcayabileceği para miktarını kontrol etmek veya kullanımını izlemek. Mağdurun adına banka hesabı açmasını veya finansal kararlar almasını engellemektir. Mağdurun ekonomik kaynaklarını istismar edenin yararına kullanmak ekonomik sömürüye girer. Ekonomik sömürü örnekleri; Rızası olmadan ortaklarının adına bir kredi limiti açmak, mağdurun adı altında borç oluşturmak. Bir mağdurun malını veya kaynaklarını çalmak veya zarar vermek veya izinsiz satmak. Mağdurdan izinsiz ücret, emekli maaşı veya diğer mali yardım türlerini almaktır. Mağdurun iş veya eğitimi sürdürmesini, elde etmesini veya sürdürmesini engellemek ise ekonomik sabotaj olarak adlandırılır. Ekonomik sabotaj örnekleri ise mağdurun istihdam ve eğitim faaliyetlerine katılmasını önlemek veya bu tür faaliyetleri yerine getirmek için gereken maddeleri sabote etmek. Bir mağdurun işine veya eğitimine müdahale etmek. Çocuk bakımı sorumluluklarına katkıda bulunmayı reddetmektir (49).

Sözel Şiddet

Kadına karşı uygulanan bir diğer şiddet şekli ise sözel şiddettir. Sözel şiddet, sözcüklerin ve eylemlerin bıktırma, kontrol ve ceza aracı olarak sık ve devamlı şekilde kullanılmasıdır (50). Yanikkerem (2002) (51) kadınların %41,45'inin eş olarak seçtikleri erkek bireyler tarafından aşağılanmaya, Güler ve arkadaşları (2005) (52) kadınların %47,4'ünün de sözel şiddette uğradığı tespit edilmiştir.

Sözlü taciz, müstehcen dil ve uygunsuz kelimelerin kullanılmasını içeren istismar biçimidir. Bu, yaygın istismar biçimlerinden biri olarak kabul edilir. Bu istismar genellikle bireyleri psikolojik olarak etkiler. Bu, bir evin içinde olduğu kadar

dışında da gerçekleşir. Sözlü tacizin yaygınlığının başlıca nedenleri öfke, hayal kırıklığı, düşmanlık ve kızgınlık duygularıdır. Bireyler öfke ve hayal kırıklığı duygularına sahip olduklarında, normalde bu tür istismarlarla meşgul olurlar. Oysa kişi kötü duygulara, düşmanlık ve nefret duygularına sahip olduğunda sözlü tacize girer. Biri birini korkutmak, kontrol etmek ve aşağılamak için kelimeler kullandığında, buna sözlü taciz de denir. Kadınlar bu tür istismarı aile üyelerinden, eğitim kurumlarından ve istihdam ortamlarından yaşarlar. Evlilik kurumu içerisinde de oldukça yaygındır. Evlilikte, kadınları sözlü olarak istismar edebilecek kişiler çoğunlukla kocalar ve kayınvalidelerdir. Eğitim kurumlarında, istihdam ortamlarında ve diğer halka açık yerlerde de kadınlar sözlü tacize maruz kalırlar. Bu istismar biçimi genellikle kadınların psikolojisini etkiler. Sert sözlerin bireylerin psikolojisinde kötü etkiler bıraktığı belirtilmektedir. Sözlü taciz şiddetli olduğunda, bireyler büyük ölçüde etkilenebilir. Oysa çok şiddetli olmadığı zaman kadınları psikolojik olarak büyük ölçüde etkilemeyebilir. Bu nedenle, acının ve etkinin boyutunun sözlü tacizin ciddiyetine bağlı olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, kadınlar kaygı, depresyon, öfke, hayal kırıklığı vb. dahil olmak üzere birçok sorunu yaşayabilir. Mağdurlar genellikle olumsuz bakış açıları oluşturur, bir zamanlar zevk alınan ve tecrit edilen görev ve faaliyetlere olan ilgisini kaybetmeye başlar. Bu nedenle, tüm bireylerin ev içinde olduğu kadar ev dışında da kadınlarla kibar ve saygılı bir şekilde iletişim kurmalarını ve herhangi bir sözlü tacize girmemelerini sağlamaları gerekmektedir (53).

Şiddetin Kadın Sağlığına Etkisi

Yakın partner şiddeti (fiziksel, cinsel ve psikolojik) ve cinsel saldırı, kadınlarda uzak veya yakın vadede ciddi zihinsel, fiziksel ya da cinsel yönden üreme sağlığı sorunlarına sebep olabilmektedir. Aynı zamanda çocukların da psikolojik ve fizyolojik sağlığı ile hayat standartlarını etkilerler. Aile içindeki şiddetin kadınlar, onların aileleri ve içinde buldukları toplum için yüksek ekonomik ve sosyal yükü vardır. Cinayet veya intihar gibi ölümcül sonuçlara yol açabilir. Mağdur kadınların %42'si bu tür bir şiddet sonucu yaralandığını bildirmektedir (54). İstenmeyen gebeliklere, indüklenmiş düşüklere, cinsel sorunlara ve HIV enfeksiyonu da içinde olacak şekilde cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara sebebiyet vermektedir. DSÖ'nün kadına yönelik şiddetle ilişkili sağlık yükü üzerine 2013 yılında yaptığı araştırma, fiziksel veya cinsel istismara maruz kalmış kadınların, yakın partner şiddetine maruz kalmamış kadınlara kıyasla,

bazı bölgelerde HIV enfeksiyonu da dahil olmak üzere cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara maruz kalma olasılığının 1,5 kat daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, düşük yapma olasılıkları da iki kat daha fazladır. Hamilelik sırasında uygulanan fiziksel şiddet, düşüklere, erken veya ölü doğumlara, ve düşük doğum ağırlığına sahip bebek dünyaya gelme olasılığının artmasıyla ilişkilidir. Aynı çalışmada, şiddet mağduru kadınların düşük olasılığının % 16 ve erken doğum olasılığının % 41 daha çok olduğu sonucuna varılmıştır. Bu şiddet biçimleri çeşitli psikiyatrik rahatsızlıklara özellikle depresyon artışına, travmaya bağlı yaşanan stres ve anksiyeteye, yeme bozukluklarına ve psikiyatrik rahatsızlıkların bir sonucu olarak intihar girişimlerine sebep olabilmektedir. Aynı çalışmanın analizine göre, şiddete maruz kalan kadınların depresyon ve içki içme probleminden muzdarip olma olasılığı neredeyse iki kat daha fazladır. Baş ağrısı, pelvik ve cinsel sorunlar, gastrointestinal sistemde yaşanan sıkıntılar, hareketlerinde kısıtlanmalar gibi çeşitli olumsuz sağlık etkileri mevcuttur. Çocuklukta görülen cinsel şiddet, tütün ve uyuşturucu kullanımının yanı sıra riskli cinsel uygulamaları da artırabilir. Aynı zamanda şiddet eylemlerinin işlenmesi (erkekler tarafından) ve acı çekmesi (kadınlar tarafından) ile de ilişkilidir (55).

2.2.2. Kadının Psikososyal Sağlığı

Ruh sağlığı her zaman fiziksel sağlıktan ayırt edilmiştir ve kişinin yaşam kalitesinde önemli bir faktör olarak kabul edilmiştir. Aristoteles'ten bugüne kadar literatürün kapsamlı bir analizi, filozofların ve bilim adamlarının ruh sağlığının farklı boyutlarını farklı etiketler altında kavramsallaştırmak için çok uğraştıklarını ortaya koymaktadır. Ruh sağlığı anlayışı zaman zaman değişiyor. Çoğu zaman mutluluk, yaşamdan memnuniyet, esenlik, sağlıklı yaşam, yaşam kalitesi ve ruh sağlığı kavramları birbirinin yerine kullanılmıştır. Psikososyal sağlık, bireyin sosyal çevresi ile psikolojik sağlığı arasındaki ilişkileri ifade eder. (56) Çok boyutludur ve depresyon, stres, kendine yeterlilik ve sosyal destek gibi alanları kapsar. (57) Hamilelik ve doğum sonrası dönemde kadınlar özellikle depresyon komorbiditesi olan stres ve anksiyete bozukluğu başta olmak üzere psikolojik sorunlarla yüzleşmeye karşı savunmasızdır (58).

Doğum öncesi ve doğum sonrası anksiyetenin küresel prevalansını sistematik olarak gözden geçiren bir araştırmaya göre, gebe kadınların % 19,4'ü üç trimesterde

doğum öncesi kaygı yaşarken ve annelerin % 13,7'si yüksek gelirli ülkelerde doğumu izleyen ilk 6 ayda doğum sonrası kaygı yaşamış. Aynı çalışmada düşük gelirli (%34,4) ve orta gelirli (%25,9) ülkelerde prevalans anlamlı olarak daha yüksek belirlenmiş. Kadınlarda özellikle ilk hamilelik ve ilk doğum, sonrasında anne rolüne geçiş zor ve sıkıntılı olabilir. Bu psikolojik zorluk hem hamile kadınlar hem de anneler için sorunlara neden olabilir. Ayrıca hamile kadınlar arasında psikososyal sağlık, onların iyiliği ve bebeğin sağlığı için çok önemlidir. Hamilelik sırasındaki kaygı, erken doğum, hiperaktivite, yarık dudak ve bozulmuş beyin gelişimi dahil olmak üzere bebeklerin ve çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerle ilişkilendirilmiştir (59).

2.3. Kadının Psikolojik Sağlığı ve Güçlülüğü

Cinsiyet, sağlığın önemli bir sosyal belirleyicisidir. Kadın ve erkek sağlığını ve sağlık hizmetini iyileştirmek için cinsiyete dayalı analiz gereklidir. Dünya çapında, kadınların yaşam beklentisi erkeklerin yaşam beklentisinden daha fazladır. Aynı şekilde ruh sağlığı da kadınlar ve erkekler arasında tutarlı farklılıklar ortaya koymaktadır. Genellikle kadınların erkeklerden daha sık depresyon ve psikolojik sıkıntı gibi içselleştirici bozukluklara sahip olduğu, erkeklerin ise kadınlardan daha sık antisosyal ve madde kullanım bozuklukları daha yüksek olan dışsallaştırıcı bozukluklara sahip olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, dünya çapında erkeklerin intihar oranları kadınlardan daha yüksektir. Sağlıkta cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan çalışmalar, yalnızca patoloji ve hastalığa odaklanan tıbbi sağlık modeline dayanarak, yaşam beklentisini ve hastalıkların ve sağlıkla ilgili sorunların varlığını sağlık durumunun göstergeleri olarak görmüştür (60). Seligman ve Csikszentmihalyi'nin (2000) (61) belirttiği gibi, psikolojinin büyük bir bölümünde de hakim olan bir bakış açısı olan patolojiye odaklanmak, hayatı değerli kılan olumlu özelliklerden yoksun bir insan modeli yarattı. Bu, son birkaç on yılda değişti ve psikolojik iyi oluşun önemi iddia edildi. Psikolojik güç kavramı ise, tatmin edici derecede yeterli, eksiksiz bir hayat sürmeyi ve bireylerin kendilerini geliştirmelerini ve gerçekleştirebilmeleri anlamına gelmektedir (62).

Psikolojik güçlülük tanımına bakıldığında sorunlardan, çeşitli sağlık problemlerinden ve stresin kendisinden veya strese neden olabilecek her çeşit

etmeden çabucak kurtulma ve adaptasyon yeteneği olarak tanımlayabiliriz. Latince “resiliens” sözcüğünden türetilmiştir, maddenin esneklik, dayanıklılık ve önceki haline kolay dönüşebilme kapasitesini anlatır. Latineden dilimize ise; bireyin kendini toplama gücü, esnekliği ve psikolojik dayanıklılığı şeklinde geçişi olmuştur (63).

Dayanıklılığı cinsiyet perspektifinden anlamak, zihinsel sağlığı ve refahı geliştirme potansiyelini en üst düzeye çıkaran cinsiyete duyarlı araştırma araçları ve uygulamaları geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Erkekler ve kadınlar, sağlık ve refah açısından hemen hemen her konuda önemli farklılıklara sahiptir. Bu ayrımlar yalnızca cinsiyet veya biyolojik faktörler tarafından değil, aynı zamanda kültürel yapılar tarafından da belirlenir. Sağlığın sosyal belirleyicileri göz önüne alındığında, gelir, cinsiyet, etnik köken, eğitim, statü ve sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizliklerin hepsinin sağlık üzerinde nasıl önemli bir etkisi olduğu fark edilebilir (64, 65). Çok sayıda çalışma, kız ve erkek çocukların duygusal ve psikolojik gelişimlerinin yanı sıra sıkıntı ve stresle başa çıkma yetenekleri açısından farklı büyüdüklerini göstermiştir. Kız çocukları hakkında dikkat edilmesi gereken risk faktörleri daha çok hayatlarının ikinci on yılında görülmektedir. İlk on yılda annelerinin kaybı veya babanın yokluğu, hatta iki ebeveyn arasındaki düzenli anlaşmazlıklar gibi olumsuzluklara maruz kalabilmelerine rağmen (66), savunmasızlıkları ikincisinde hala daha yüksektir. Ergenliğin nedenleri ve baskısı çok zordur. Kızların zayıf özgüven ve öz yeterlilikten muzdarip olduklarına dair kanıtlar vardır (67). Akranlarla sağlıklı olmayan ilişkilerin olumsuz bir etkisi olduğu ve onları ergenlik ve yetişkinlikte ruh sağlığına karşı daha kırılgan hale getirdiği kanıtlanmıştır. Kızların zorluklarla başa çıkmada zorluk yaşama riskinin daha fazla olmasının bir başka nedeni de geleneksel cinsiyet değerleridir. Cesur, aktif ve iddialı gibi davranışlar, bir genç kız için toplum tarafından pek benimsenmemiştir (68, 67). Kadınlar nasıl davranmaları gerektiği konusunda sosyal baskı durumu ile karşı karşıyadır. Ve eğer bu genç kadınlar isyankar olmaya karar verirlerse, reddedilme ve yabancılaşma ile karşı karşıya kalacaklardır. Toplum tarafından yaratılan bu baskı ve stres durumuna kadınlar erkeklerden iki kat daha fazla maruz kalır ve yüksek stres seviyeleri yaşarlar. Cinsel saldırılar nedeniyle daha fazla tehlike altındadırlar, olumsuz beden imajına sahip olma ve intihara yatkınlık konusunda yüksek risk altındadırlar (67, 69). Bununla birlikte, bu, genç kadınlarda dayanıklılık oluşturmaya odaklanan ve yetişkinliğe açıkça yansiyacak olan diğer birçok araştırmaya ışık tuttu. Stratta ve arkadaşlarına göre, kadınlar strese daha fazla

maruz kalmalarına rağmen daha düşük bir esneklik düzeyi elde etmektedir. Stresli durumlarla duygu temelli stratejilerle başa çıkma konusunda daha isteklidirler, oysa erkeklerin stratejileri daha eylem odaklıdır (70). Stresle baş etmedeki fark ve her birinin esnekliği fizyolojik süreçlerinde fark edilebilir. DSÖ (2013), farklı kültürler arasında, kadınlar için sosyal rollerin ve stresin erkeklerle aynı olmadığı konusunda bir fark olduğunu belirtmektedir. Tipik olarak, bir kadın kendisinden, ailesinden ve hanelerinden sorumluyken, bir erkek ise genellikle daha merkezlidir ve enerjilerini evin dışına odaklar. Ek olarak, bir kadın istihdam edildiğinde, evin ve ailenin stres yüküne işle ilgili baskı da eklenir. Ayrıca, kadınlar yaşamlarında stres düzeylerini ve bununla nasıl başa çıktıklarını önemli ölçüde etkileyen hamilelik, doğum, menopoz vb. birçok durumla karşı karşıya kalırlar (71). Dahası, kadınlar, özellikle daha yoksul ve / veya daha geleneksel ortamlarda yaşayanlar, tipik olarak iş, mülk sahipliği ve eğitim gibi kaynaklara ve ekonomik olanaklara ve ayrıca evlilik ve çocuk doğurma geleneklerini düzenleyen yasal ve geleneksel haklara erişimden yoksundur. Bunun psikolojik dayanıklılıkları üzerinde etkisi olabilmektedir. Kadınlar olağanüstü esneklik ve çeşitli yetenekler sergilerler. Yine de, özellikle eğitim ve finansal hizmetler gibi yeniden kaynaklara erişim açısından da bir takım sınırlamalarla karşı karşıyadırlar (71).

Birden fazla rol üzerine yapılan araştırmalar, başlangıçta kadınların anne ve eş olarak besleyici olan rollerine odaklandı. 1980'lerde kavram mesleki, evlilik ve ebeveyn rollerini kapsayacak şekilde genişletildi (72) ve sağlık araştırmalarında bu üç rol çeşitli şekillerde incelenmiştir. Çoklu rol kavramına ilişkin birbiriyle çelişen iki hipotez öne sürülmüştür: 'rol gerginliği' ve 'rol geliştirme' hipotezleri. 'Rol gerginliği' hipotezine göre, çoklu sosyal roller, roller arasında artan talepler ve çelişkili beklentiler anlamına gelir (73). Her insanın sınırlı bir enerji ve zaman kaynağına sahip olduğu fikrine dayanarak, bu durum uzun vadede strese bağlı semptomlara ve psikolojik sağlamlığın azalmasına neden olabilir. Bu bakış açısı, birey için faydalardan ziyade maliyetleri vurgular ve kadınlar için birden fazla rolün erkeklerden daha stresli olduğu iddia edilir, çünkü kadınlar ev işlerinde genellikle daha büyük sorumluluklarının üzerinde ve üstünde farklı roller üstlenirler (74). 'Rol geliştirme' hipotezi ise sosyal rollerin birikmesiyle kazanılacak faydaların olduğunu öne sürmektedir (75). Çalışan, eş ve ebeveyn olmak gibi birden fazla role sahip olmak, kadınlara farklı sosyal destek türlerinin yanı sıra ekonomik kaynaklara daha fazla

erişim sağlayabilir ve birden fazla role bağlılık, başka bir sosyal roldeki kayıp veya zorlanma nedeniyle sıkıntıyı da azaltabilir. Bütün bu faktörler sağlık üzerinde olumlu bir etki anlamına gelebilir (76). Kadınların hem evde hem de ev dışı bir işte çalışması, onları aynı anda yürütmesi gereken iki ayrı işleri olduğu için hem psikolojik hem de fizyolojik anlamda çok fazla yormaktadır ve sağlıklarının bozulmasına sebep olmaktadır. Evlilikle birlikte yürütülmesi gereken ev dışı işler yalnızca anne için negatif strese neden olmamakta aynı zamanda babalar içinde yüksek negatif stres ile ilişkilendirilmiştir (77). Cinsiyet ayrımı yapılmaksızın, sosyal yaşamda ve ev hayatında var olan iş yüklerinin sebep olduğu strese bağlı oluşan hastalık kaynaklı işe gidememe sonuçları elde edilmiştir (78). Ev işlerinin kadına yükü ve yoğunluğu kadar eşinin bu işlerin paylaşımı konusundaki destekleri ve karı-koca arasındaki ev işi iş yükü paylaşımı da önemlidir. Cleveland vd.'nin (2015) (79) araştırma sonucuna göre, evlerinde iş bölümü yapan ve işlerin karı-koca arasında eşit bir şekilde dağıldığı ailelerde kadınların, iş bölümü yapılmayan evlerdeki kadınlara oranla daha az yorgunluk, stres, psikosomatik ve fiziksel hastalıklar ayrıca depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkları yaşadığı gözlemlenmiştir. Ev içi işlerin ağırlığının yanında eşler arasında iş bölümü yapılmamasının kadınların üzerindeki stresi arttırdığı görülmektedir. İsveç'te küçük bir yerde yaşayan, eğitimlerini yarıda bırakmış ve sosyoekonomik düzeyi düşük olan orta sınıf ailelerdeki kadınların eşleriyle olan ilişki eşitsizliği ve ekonomik sıkıntıların depresyona sebep olduğu 26 senelik bir araştırma sonucu gözlemlenmiştir (80). Bird'ün (1999) (81) araştırmasında ise, kadınların depresyona daha yatkın olup daha çok teşhis almasındaki nedenin erkeklerin ev yükünün çoğunu kadınlara yüklemesiyle ilişkili bulunmuştur. Ev içindeki işlerin eşit dağılmaması ve eşitsizlik olması kadınlar için büyük bir stres oluşturmaktadır (80). Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, sosyal, bedensel ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumu olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda vurgulanan iyilik hali, hiç kimsenin bedensel, ruhsal anlamda bu tam iyilik haline ulaşamayacağı yönünden birçok bilim insanı tarafından eleştirilmiş ve bireylerin üretkenlikleri devam ettiği sürece 'sağlıklı' olarak kabul edilecekleri belirtilmiştir. Kadın sağlığı sorunları çeşitlidir ve kadının hayatı boyunca annesinin karnından başlayıp, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi geçtiği dönemlere ait fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan bu sorunlar dönemlere özgü farklılıklar göstermektedir. Farklı sorunlarla karşılaşmak hem kadınların hayatlarını zorlaştırıp üretkenliklerini azaltmakta hem de hayatlarının belirli dönemlerinde psikolojik rahatsızlıklara yakalanmalarına zemin hazırlamaktadır. Kadınlarda

psikolojik rahatsızlıklar daha yaygındır ve daha uzun zamana yayılmıştır (82). Kadınlar daha hayatlarının en erken dönemlerinden başlayarak belirli sorunlarla karşı karşıya kalırlar. Henüz anne karnındayken bile cinsiyet seçimi ile dişi fetüslerin kürtaşı, kız çocukların yaşamın erken safhalarından başlayarak sağlıklarının ihmal edilmesi ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin engellenmesi gibi durumlarla karşılaşabiliyorlar. Bu durumun ana etmenlerinden biri toplumsal cinsiyet ayrımcılığıdır. Erkek çocuklarının soyun devamı olarak görölmesi ve mirasın korunması gibi durumlar cinsiyet ayrımcılığına sebep olmaktadır. Yaşamın erken dönemlerinde yetersiz emzirme bir diğer sorundur. Erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla 1-2 ay fazla emzirildiği literatüre katkı sağlayan çalışmalarla bulunmuştur, bunun sebebi yine toplumsal cinsiyet ayrımcılığıdır. Ergenlik dönemi olarak adlandırılan 10-19 yaş sorunlarına bakıldığında zararlı alışkanlıklar/madde bağımlılığı, yeme bozuklukları, çeşitli üreme sağlığı sorunları yer almaktadır. Ergenliğin sona ermesiyle kadınlar erişkinlik dönemine geçiş yaparlar. Kadınlar bu dönemde cinsel anlamda olgun dönemlerini yaşadıkları için cinsel anlamda sorunlara açıktırlar. İstenmeyen gebelik ve isteyerek yaşanan düşükler, gebelik ve bunun psikososyal yönü, postpartum sorunlar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, infertilite, kadına has kanserler ve kadına uygulanan şiddet bu dönemi kapsayan kadın sorunlarıdır. 65 yaş ve üzeri olan yaşlılık döneminde kadınlarda menapoz ile birlikte östrojen eksikliğine bağlı belirli dokularda atrofi meydana gelmektedir. Östrojen miktarındaki azalmaya bağlı olarak cilt kalınlığı azalmakta, osteoporoz ve kardiyolojik değişiklikler meydana gelebilmektedir. Menopoz aynı zamanda üretkenlik olan doğurganlığında kaybı anlamına geldiği ve bazı kronik hastalıkları da tetiklediği için çeşitli ruhsal sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Aynı zamanda hiçbir güvencesi olmayıp yalnız kalma mecburiyetinde olan bazı kadınlar yaşlı istismarı ve yoksulluğa açık hale gelmektedirler (82). Hastalarla tedavinin tanı konulma aşamasından en son aşama olan rehabilitasyonuna kadar en fazla zaman geçiren sağlık profesyoneli hemşirelerdir bu nedenle hayatlarının her döneminde kadınların yaşadığı fiziksel veya ruhsal anlamda yaşadığı sorunlarla mücadelede hemşirenin rolü çok önemlidir. Kadınları yaşadıkları sorunların tespiti, koruyucu sağlık hizmetlerinde bulunma, hastalıkların erken evrelerde yakalanması, tedavi edici uygun müdahalelerin yapılması ve gerekli yerlere sağlık hizmeti almak amacıyla yönlendirmesi gibi sorumlulukları vardır (82). Bireylerin kendi hayatlarında yetişkin sıfatını yüklenmesi için yalnızca yaş almasına bakılmaksızın 10'lu yaşlarından sonra bazı

rol değişimleri geçirmesi beklenir (83). Yetişkin olarak değerlendirilmesi için yaştan ziyade sosyal davranışlardaki değişiklikleri göz önüne alınır (84). Yirmili yaşları geçtikten sonra, yaşanan sosyal davranış değişiklikleri, bireyin hayatında kendi ile ilgili daha fazla sorumluluk üstlenmesi, yeni kararlar alabilmesi, toplumdaki beklentilere ve kurallara uyması ile bireylerin aşama aşama ergenlikten çıkararak yetişkinlik yolunda adımlar atmasını sağlar (83, 85). Evlenme ve ocuk sahibi olma yetişkin olma yolundaki önemli görülen sosyal rol değişimlerindedir (85). Kadınların eğitim seviyelerinin artması ve iş hayatlarına atılmalarının sonucu olarak dünya genelinde birçok ülkede doğurganlık oranları düşmüş, ilk evlilik ve doğum yaşlarında artış görülmeye başlanmıştır istemektedirler (86, 87). Evli bireyler ile evli olamayan bireylere göre daha güçlü psikolojik sağlık (88), daha iyi bir fiziksel sağlık (89, 90), uzun yaşam, daha fazla iyilik ve mutluluk hali, daha yüksek yaşam doyumunu (91), daha mutlu cinsel yaşam (92), riskli davranışlara daha az yönelim (93), benlik saygısının daha kuvvetli olması (94) ve ekonomik açıdan daha güçlü oldukları bildirilmiştir (92). Evlilikten sonra bir diğer yetişkin olma rol dönüşümlerinden biri de ocuk sahibi olmadır (85). ocuk sahibi olmanın kişilerin psikolojik, fiziksel sağlıklarına etkisi evlilik ile benzer sonuçlar vermiş ve kişileri olumlu yönde sağlık sonuçları ile etkilemiştir. ocuğu olan kadınlar olmayanlara göre daha az yaşam stresine, daha sınırlı sağlık sorunlarına (95), daha fazla yaşam enerjisine ve doyumuna ve daha düşük depresyona sahiptir (96). Aynı zamanda bu yetişkinlik rol dönüşümlerinin zamanı ile ilgili yapılan çalışmalarda bireyin psikolojik sağlığını ve yaşam kalitesini etkilediği görüşmüştür. Bu rolleri erken üstlenen bireyler geç stlenenlere göre daha fazla ekonomik problemle karşılaşmakta ve buna bağlı olarak da bireyi stres ve psikolojik hastalıklara daha yatkın olmaktadır (97, 98). Yine de bu çalışmalar bir koşul oluşturmaz, temel sonuç bireyin içinde bulunduğu şartlara göre kendi algısıdır. Her bireyin kendi ekonomik ve sosyal kaynakları doğrultusunda, yetişkin rolleri üstlenmek için ‘doğru zamanı’ farklıdır (99).

2.4. Kadınların Güçlendirilmesi

Güçlendirme kavramının kelime anlamına baktığımızda birine güç ve yetki vermeye güçlendirme denir. İnsanlar tek başına güçlendirilemez ve güçsüzleştirilemez. Kadınların güçlenmesi, kadınların şimdiye kadar kendilerine reddedilen belirli başarılarla ulaşmak için kaynakları aracılı bir şekilde elde etme ve kullanma süreci olarak tanımlanmaktadır (100). Bu nedenle, kadınların güçlendirilmesi, güçsüz kalmaktan güçlenmeye kadar olan bir süreçtir (101). Başka bir deyişle, güçlendirme, insanların kişisel hayatlarını ve genel olarak toplum için önem arz eden konularda hareket etmelerini ve iyileştirilmelerini sağlar (102).

Kadınların güçlendirilmesi, bu geniş kavramı değerlendirmek için çok farklı göstergelerle faaliyete geçirilmiştir. Yakın tarihli bir literatür taraması, kadınların güçlenmesinin çeşitli önlemlerini üç farklı ancak ilgili boyutta kategorize etmek için bir çerçeve sunmaktadır (103) ilk olarak benlik saygısı gibi kişisel güçlendirme, (104) ikinci olarak, hanehalkı içi finansal karar alma gibi başkalarıyla ilgili güçlendirme ve son olarak toplumsal güçlendirme (örneğin, kadınların parlamentoda temsili). Kadınların güçlendirilmesi, kadınların kaynakları aracılı bir şekilde edinme ve kullanma süreci olarak tanımlanır gücün sosyal-ilişkisel bir kavram olduğunu vurgulamak önemlidir (105). Başka bir deyişle, bir bireyin gücü yalnızca başka bir birey veya grupta ilişkili olarak anlaşılabilir. Güç üzerine yapılan araştırmalar, kişisel bir güç duygusunun, birinin başkalarını etkileyebileceği inancının belirli ilişkilere bağlı olduğunu göstermiştir (106).

Dünyanın her yerinde, kadınlar tipik olarak güce erkeklerden daha az erişime sahiptir. Örneğin, dünya genelinde ilkököl çağındaki 15 milyon kız çocuğu hiçbir zaman ilkökula gitme şansına sahip olamayacak (bu sayı erkeklerden 5 milyon fazla), kadınlar erkeklerden daha az kazanıyor (küresel cinsiyet ücret farkı% 23) ve 50 yaşın altındaki beş kadın ve kız çocuğundan biri fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşıyor ve 12 aylık bir süre içinde yakın bir partnerin cinsel şiddetine maruz kalıyor (107). Bu rakamların doğrultusunda cinsiyet eşitsizliğinin yaşamın çeşitli yönlerinde hala gözlemlendiği görülmektedir. Kadınların güçlendirilmesi Birleşmiş Milletler'in önemli bir kalkınma hedefidir ve birçok mücadele için kilit bir nokta olarak kabul edilmektedir. Bugüne kadar, kadınların güçlendirilmesi ağırlıklı olarak kadınların

kişisel kurumları (108) veya hane halkı içindeki finansal karar alma üzerindeki algılanan etkileri değerlendirilerek araştırılmıştır (103).

Kadınların güçlendirilmesi yalnız başına bir hedef olmamakla birlikte toplumda cinsiyetler arası eşitliği sağlamak üzere atılan çok değerli ve önemli bir adımdır. (109). Güçlenme kavramı bir bireyin kendi başına bağımsız bir şekilde düşünüp karar alması, her türlü aksiyona geçmesini ve bir iş üzerindeki dengeleri tutmasını ve hayatı hakkında kontrolü kendi ellerinde tutmasını sağlayan önemli bir süreçtir. Güçlenme hem ekonomi, bireyin fiziksel şartları gibi kaynakları hem de din, inanç, değer ve tutum gibi ideolojik durumlardaki kontrolü barındırır. Kişinin benlik saygısını, özgüvenini ve kendi iradesini kullanarak geleneksel, toplumda süregelen ideolojiyi farklılaştırmaya yönelik olarak yapılan dış engelleri aşmasını sağlayan kendi içinde yaşadığı başkalaşım, dönüşüm anlamına da gelmektedir (110). Yani bireyin içindeki potansiyellerine tam olarak kavuşmalarını, toplumsal katılımlarını ve sosyal hayatlarını iyileştirmelerine kendilerine olan benlik saygılarını geliştirmelerini ve yeteneklerini farkedip kendilerine olan inançlarını arttırmalarını sağlayan bir süreç olmaktadır (111). Güçlenmiş kişiler, benlik saygıları yükselmiş, özsaygısı ve yeterlilik duygusuna sahip, kendi hayatları üzerinde eleştirel yorum yapabilen kimseler olarak gösterilmektedir. (112).

Kadınların güçlendirilmesi uluslararası bir konu olup Birleşmiş Milletler Kadınlar Kalkınma Fonu'na (UNIFEM) göre, aşağıdaki konuları içermektedir (113).

1. Toplumsal cinsiyet olarak kalıplaşmış kadın erkek ilişkilerinin nasıl değiştirilebileceği hakkında bilgi kazanmak,

2. Kadınların öz saygılarını arttırmak, hayatlarında arzu ettikleri farklılıkları oluşturma ve bu değişiklikleri muhafaza etme kabiliyetine ve yaşamlarını kontrol etme hakkına inanmak,

3. Seçimler yapma kabiliyeti kazanmak ,

4. Toplumsal değişimin yönünü etkileme, ulusal ve uluslararası seviyede daha adaletli bir sosyal ve ekonomik düzen oluşturma yeteneği geliştirmek.

Ülkemizde kadın bireylerin güçlendirilmesi için, Kadının Güçlenmesi Ulusal Eylem Planı (2018-2023) ile çeşitli hedefler konulmuş ve stratejiler oluşturulmuştur. Plana göre; Kadınların eğitim alanında güçlendirilmesinin temel amacı kız çocuklarının ve kadınların eğitime engelsiz tam erişimlerinin ve etkin katılımlarının sağlanabilmesidir. Eğitimde güçlendirme için koyulan hedefler; Kadınlarda okuma yazama oranını %100 seviyesine yükseltmek, kız çocukları arasında zorunlu eğitime katılma oranını %100'e çıkarmak, eğitimde kadın erkek fırsat eşitliğini sağlamak, kadınların ekonomik ve sosyal güçlenebilmeleri için hayat boyu öğrenme süreçlerini sağlamak ve desteklemek, eğitim öğretim süreçlerinde özel politika ve takip gerektiren kadın gruplarına olan duyarlılığı arttırmaktır. Sağlık alanında güçlendirme için temel amaç; Ülkemizde kadınlara yönelik olan sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve kadınların sağlıklı yaşam bilincini arttırarak sağlıklı bir yaşam için teşvik edilmeleridir. Sağlık alanında güçlendirme için koyulan hedefler; Kadın sağlığına yönelik olan bilimsel araştırmaları ve ölçümleri arttırmak, koruyucu ve tedavi edici sistemleri geliştirmek, sağlığın korunması ve sürdürülebilirliği için sağlık okuryazarlığı seviyesinin yükseltilmesidir. Ekonomi alanında güçlendirme için temel amaç; kadınların çalışma hayatında tam ve etkin katılımının olması ve ekonomik anlamda söz sahibi olmasını sağlamak. Ekonomik güçlendirme için koyulan hedefler; Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) raporunda bulunan stratejiler göz önünde bulundurularak kadınların çeşitli sektörlerde istihdamlarını arttırmak, 2023 yılı içerisinde bilgi ve iletişim alanında 200 bin kadın yetiştirmek, kayıtsız çalıştırılan kadın istihdamı ile mücadele etmek ve kadın girişimcileri desteklemektir. Karar alma mekanizmalarında kadının yer alması için güçlendirmede temel amaç; Ulusal düzeyde kadının karar alma rolünü desteklemek ve etkin katılımını sağlamaktır. Karar alma mekanizmalarında kadının yer alması için güçlendirme hedefleri; Karar alma mekanizmalarındaki kadın varlığını ve etkinliğini arttırmak, kadının karar almadaki önemini hakkında toplumsal bilinç oluşturmak, özel politikalar geliştiren kadınların bu politikalarda karar mekanizmasında yer alması için politikalar geliştirmektir. Medyada kadının güçlendirilmesi için temel amaç; medyada kadının temsiline iyileştirilmesi ve güçlendirilmesini sağlamaktır. Hedefleri; kadınların iletişim araçlarını verimli kullanabilmelerini sağlamak için farkındalık oluşturulması, kadınların medyanın düzenleyici ve denetleyici mekanizmalarında etkinliğini arttırmaktır (114).

2.4.1 Kadınların Güçlenmesi Gereken Alanlar

Kadınların güçlendirilmesi gereken alanlar sosyal, eğitimsel, ekonomik, politik ve psikolojik olmak üzere beş ana bölüme ayrılabilir.

2.4.1.1. Sosyal Güçlendirilme

Sosyal Güçlendirme, kadınların sosyal hayattaki konumlarını ve sosyal ilişkilerini sağlamlaştıran destekleyici gücü ifade eder. Sosyal güçlendirme, toplumda var olan ırk, din engel durumu varlığı veya cinsiyete bağlı olan sosyal ayrımcılığı ele alır. Bir metodoloji olarak güçlendirme genellikle feminizmle ilişkilendirilir. Genel olarak ifade edersek, güçlendirme terimi bireylerin kendi hayatları konusunda söz sahibi olmalarını destekleyen birden fazla boyutu ve aşaması olan sosyal bir süreci kapsamaktadır. Önemli olarak tanımladıkları konular üzerinde hareket ederek insanlarda kendi yaşamlarında, topluluklarında ve toplumlarında kullanılmak üzere gücü teşvik eden bir süreçtir Valsamma Antony tarafından neredeyse benzer bir tanım verilmiştir. "Kadınların güçlendirilmesi, bireylerin veya bir grup bireyin yaşamın her alanında tam kimliklerini ve güçlerini gerçekleştirmelerini sağlaması gereken çok boyutlu bir süreçtir." Kadınların güçlendirilmesi, erkeklerle eşit haklardan, eşit statüden ve kendini geliştirme özgürlüğünden yararlanma anlamına gelmektedir (100).

2.4.1.2. Eğitimin Güçlendirilmesi

Kiran Devendra (2001), kadınların sağlık, eğitim ve özgüveninin önemini vurgulamaktadır. Devendra, "Kadınların güçlendirilmesi, kadınları ekonomik olarak bağımsız, kendine güvenen, herhangi bir zor durumla yüzleşmelerini sağlayacak olumlu bir özgüvene sahip olmaları ve gelişimsel faaliyetlere katılabilmeleri için donatmak anlamına gelir." Devendra, yetkilendirilmiş kadınların karar alma, politika oluşturma ve farklı politika ve programların uygulanmasına katılabileceğine inanıyor. Eğitim bu alanda büyük rol oynamaktadır (115). Pathak (2003) Devendra ile aynı doğrultuya değinmiştir. Kadınların sosyal, eğitimsel, politik, ekonomik ve kültürel olarak güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, okuryazarlık yüzdesi arttığında, kadınların anayasa tarafından kendilerine verilmiş olan gerçek haklarını daha iyi anladıklarını ve bildiklerini belirtmiştir. Eğitim ve bilgi birikimi ile kadınlar

bu sorunların üstesinden gelebilir. Bu bağlamda, “Güçlendirme, güçsüz veya güçsüz insanların koşullarını değiştirebilecekleri ve yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmaya başlayabilecekleri süreçtir.” Bu, güçsüzlerin güç denklemini, yaşam koşullarını ve mevcut eşitsiz koşullarını değiştirebilecekleri bir süreçtir (115).

2.4.1.3. Ekonomik Güçlendirme

Ekonomik güçlenme, tüm toplumların yoksul, toprak sahibi olmayan, yoksun ve ezilen insanların her türlü yoksunluk ve baskıdan kurtulabileceği; hane halkının yanı sıra piyasalardan da doğrudan yararlanabileceği bir araç olarak tanımlanabilir. Ekonomi iyileşince besleyici gıdayı kolayca yönetebilir ve ev, kumaş, ilaç ve saf su gibi temel gereksinimleri karşılayabilirler.“ Ekonomik kalkınmada güçlendirme yaklaşımı, yoksullara sosyal refah sağlamak yerine kendi kendine yardım çabalarını harekete geçirmeye odaklanıyor. Ekonomik güçlendirme aynı zamanda nüfusun daha önce dezavantajlı kesimlerinin güçlendirilmesidir.

Kadınların ekonomik yönden güçlendirilmesi UNIFEM (Birleşmiş Milletler için Kadın Kalkınma Fonu) tarafından uzun vadeli ve sürdürülebilir olarak temelde kadınların kendi geçimlerini sağlaması, geçim sağlamak için faydalı olacak araçlara erişebilmeleri ve bunun maddi yararları olarak tanımlanmıştır (116).

Bin yıl kalkınma hedefleri (2000) (117) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde (2016) (118) kadınlar ile ilgili kadınların ekonomik açıdan güçlendirilmesine yönelik ihtiyaçlarına değinilmiş ve bu konuyla ilgili hedefler konulmuştur. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) gibi kalkınma kuruluşları kadınların ekonomik yönden güçlendirilmesinin sağlayacağı katkıları her zaman vurgulamıştır (19). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında (UNDP, 2008) (120) kadınların ekonomik olarak güçlenmesinin, kadınlara sağlanan ekonomik fırsatların genişletilmesini hedeflenerek başarılı olunabileceği; kadınların temel anlamda yasal olarak güçlendirilmesinin ekonomi açıdan güçlenmeye katkı sağlayacağı aynı zamanda ekonomik karar alma süreçlerine kadınların daha çok dahil edilmesinin kadınların ekonomik açıdan güçlenmesi açısından son derece önemli olduğu da belirtilmiştir (121).

2.4.1.4. Siyasal Güçlendirme

Kadınların siyasal hayata ve karar alma mekanizmalarına katılımı, güçlenme yolunda önemli bir araçtır. Kadınların yönetim yapılarının her kademesinde yer alması, fiili güçlenmeleri için en önemli ihtiyaçtır. Kadınların siyasal anlamda güçlendirilmesi kavramı kadınların liderlik rollerinde, yetki sahibi olma, karar alma ve oterite olma konusunda güçlendirilmesi demektir. Toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi ve demokratik anlamda iyileşebilmek için kadınların siyasi hayata katılım sağlamaları çok önemlidir. Siyasi düzende kadınların karar alma aşamasında rol alması demokratik süreçleri güçlendirir. Kadınların siyasette güçlendirilmesi toplumdaki düşünce çeşitliliğini artırır ve günlük hayata yansımaları sağlar. Kadınların siyasal alandaki varlığı, kadın hakları konusundaki hassasiyeti arttırarak kadın haklarının savunulması ve korunması bakımından da önemli rol oynar. Kadınların toplumdaki kendi sorunlarına karşı söz hakkına sahip olması kadın ihtiyaçlarının karşılanması konusunda önem taşımaktadır (122).

2.5. Kadınların Güçlendirilmesinde Halk Sağlığı Hemşiresinin Roller

Kadınların güçlendirilmesi sağlık durumunu iyileştirmeye yönelik stratejik bir adımdır (123). Kadınların güçlenmesi, kadınların kendi istekleri doğrultusunda sunulan çeşitli seçenekler arasından karar alabilmesi ve bu seçimlerden sonuç alabilmesidir (124). Kadınların güçlendirilmesi, sağlıklı yaşam davranışları oluşturmak için bilgi ve tutumları arttırmaya yönelik sosyalleşme ve eğitim yoluyla yapılabilir (125). İyi bilgi ve tutumlar sonuçta öz yeterliliği artıracak ve sağlıklı yaşam davranışı üzerinde etkisi olacaktır (126). Hemşirelerin, kadınların sağlıklarını iyileştirmelerini sağlamada önemli bir rolü vardır. Kadınların güçlendirilmesi, öz-yeterliklerinin geliştirilmesiyle sağlanabilir. Kadınlar bir toplumun oluşmasındaki temel yapıtaşlarından bir tanesidir. Kadın sağlığı, sağlığın geliştirilmesinde öncelikli konulardan biridir. Kadınların cinsel ve üreme sağlığı genel sağlık durumlarını etkilemektedir. Sağlık sisteminin önemli bir parçasını oluşturan hemşirelik, kadınların sağlık durumunu iyileştirme çabalarında önemli bir role sahiptir (127). Hemşirelik, bilgi ve ipuçlarına dayalı, kapsamlı biyo-psiko-sosyo/kültürel ve manevi hizmetler biçiminde, hasta ve sağlıklı bireylere, ailelere ve topluluklara yönelik, tüm yaşam süreçlerini kapsayan bir sağlık hizmeti biçimidir. Kanıta dayalı bir uygulama yaklaşımı aracılığıyla, kadınların güçlendirilmesinin ve kadınların öz yeterliliğinin

sağlığın geliştirilmesi için stratejik bir yaklaşım olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusundaki öz yeterliliğini geliştirmeye yönelik bir hemşirelik müdahalesinin geliştirilmesi, kadınların güçlenmesini etkileyerek kadının sağlık durumunun iyileşmesine neden olabilir. Hemşirelerin bakıcı ve eğitimci rolleri aracılığıyla sağlığın iyileştirilmesine yönelik kadınların güçlendirilmesi programlarına büyük katkıları vardır (128). Hemşirelik açısından kadının güçlendirilmesi modelinin geliştirilmeye devam edilmesi çok önemlidir. Güçlendirme sayesinde kadınlar güvenli, yeterli ve üretken bir şekilde yaşayabilir, böylece ailelerine ve topluma tam bir katkıda bulunabilirler. Sağlık hizmetlerinin bir parçası olan hemşirelik, yaşamın her aşamasındaki kadının bakım gereksinimlerini kapsamlı bir şekilde karşılayabilmelidir (129). Hemşirelik eğitiminin cinsiyet üzerinde olumlu etkisi vardır çünkü hemşirelerin çoğunluğu kadındır ve hemşirelik feminist bakımı yansıtmaktadır. Hemşireler aynı zamanda ön saflarda yer alan sağlık sağlayıcılarıdır, bu nedenle kadınların sağlığına yönelik özel hemşirelik bakımının geliştirilmesi sürekli olarak geliştirilmelidir (127).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Türü

Bu çalışma tanımlayıcı ve ilişkisel niteliktedir.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma Haziran 2022- Ocak 2024 tarihleri arasında bölge olarak göç alan ve sosyoekonomik düzeyi düşük olan Buca Gediz 11 Nolu Aile Sağlığı Merkezi'nde yapılmıştır.

3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Buca Gediz 11 Nolu Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı olan 18 yaşından büyük 4000 kadın birey oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında evreni bilinen örneklem hesabına göre GPower 3.1 kullanılarak; güç %95 ve hata payı %5 ile yapılan örneklem hesaplamasında 352 hasta örnekleme oluşturmuştur.

Dahil Olma Kriterleri:

- Buca Gediz 11 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı olmak
- 18 ile 80 yaş arası kadın birey olmak

Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak

Dışlama Kriterleri:

- Araştırma katılımında gönüllü olmamak.
- Görme ve işitme engeli olmamak.

3.4. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Veriler Buca Gediz 11 Nolu Aile Sağlığı Merkezi'nde faaliyette olup hasta baktığı günlerde mesai saatleri içerisinde yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Veri toplama öncesi araştırmacı katılımcılara kendini tanıtmış, araştırmanın amacı ve içeriği ile ilgili bilgileri açıklamıştır. Veri toplama formlarının doldurulması yaklaşık 15-20 dk zaman almıştır.

3.4.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada verilerin toplanması için Tanıtıcı Bilgi Formu, Kadın Psikolojik Güç Ölçeği, Kadınların Güçlendirmesi Ölçeği kullanılmıştır (EK-1, EK-2, EK-3) .

3.4.1.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Form ilgili literatür taraması sonucunda ve benzer çalışmalar baz alınarak aynı doğrultuda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sosyodemografik bilgi formunun ilk bölümünde bireylerin cinsiyet, çocuk sahibi olma durumları, yaş, eğitim durumu ve gelir getiren bir işte çalışma durumu gibi sosyodemografik özellikleri yer almaktadır.

3.4.1.2. Kadın Psikolojik Güç Ölçeği

Bozkur (2020) tarafından geliştirilmiş olan Kadın Psikolojik Güç Ölçeği, 31 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları, Güçlülük/Savunuculuk (14 madde), Benlik Saygısı (8 madde), Eğitime Yaklaşım (4 madde) ve Kısıtlayıcılık (5 madde) şeklindedir. 5’li Likert tipinde olan ölçek hem toplam puan hem de alt boyutlar bazında puan vermektedir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği kadının psikolojik güçlülüğünün yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Güçlülük/Savunuculuk 1, 2, 3, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 23, 24, 26, 27, 29. Bu alt ölçekten alınabilecek minimum puan 14 maksimum puan ise 70 dir. Puan arttıkça kadının güçlülüğü de artmaktadır.

Benlik Saygısı 4, 5, 6, 13,14, 20, 21,25. Bu alt ölçekten alınabilecek minimum puan 8, maksimum puan ise 40’dır. Puan arttıkça kadınların kendilerinden hoşnut olmaları, ve benlik saygıları yüksek görünür.

Eğitime Yaklaşım 7, 8, 15, 22. (Bu maddeler ters puanlanmıştır ve kadın eğitime yönelik yaklaşımını ölçmektedir.) Bu alt ölçekten alınabilecek minimum puan 8, maksimum puan ise 20’dir. Puan arttıkça ters boyutlu olduğu için eğitime verdikleri önem azalmaktadır.

Kısıtlayıcılık 9, 16, 28, 30, 31. (Bu maddeler kadının geleneksel rollere olan bağlılığı ve cinsiyet olarak eşitliğe karşı çıkışını gösteren maddelerdir ve ters olarak puanlanmaktadır.). Bu alt ölçekten alınabilecek minimum puan 5, maksimum puan ise 25'dir. Puan arttıkça kadının geleneklere bağlı kalması ve kısıtlanması artmaktadır.

Literatüre baktığımızda, Kadın Psikolojik Güç ölçeği'nin alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, Güçlülük/Savunuculuk alt boyutunda 0,80 , Benlik Saygısı alt boyutunda 0,70, Eğitime Yaklaşım alt boyutunda 0,80 ve Kısıtlayıcılık alt boyutunda 0,64 olarak görülmektedir. Bu çalışmada ise Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, Güçlülük/Savunuculuk alt boyutunda 0,910, Benlik Saygısı alt boyutunda 0,780, Eğitime Yaklaşım alt boyutunda 0,840 ve Kısıtlayıcılık alt boyutunda 0,801 olarak hesaplanmıştır.

3.4.1.3. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği 1997 yılında, Schuler ve arkadaşları geliştirilmiştir. (Schuler, Hashemi, & Riley, 1997). Uçan ve Baydur tarafından 2016 yılında geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış olan ölçek "evet ve hayır" şeklinde karar bildiren "kadının bağımsız hareket edebilmesi" ne ilişkin 8, "aile baskısından kurtulma" ya ilişkin 4 ve "ekonomik güvence ve katkı" ya ilişkin 5 madde olmak üzere toplam 3 alt ölçek ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yalnızca kadınların yanıtlayabileceği şekilde yapılandırılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarını oluşturan maddeler aşağıdaki gibidir.

Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi Alt Ölçeği: Kadının kamusal yaşamdaki özgürlük durumlarını sorgulamaktadır. Maddeleri "Evet-Hayır" şeklinde cevaplanmaktadır. Verilen olumlu yanıtlara 1 ve olumsuz yanıtlara 0 puan verilerek, toplamda 0-8 aralığında değer üretmektedir. Puan arttıkça "kadının yeterince bağımsız hareket edebildiği" şeklinde yorumlanmaktadır.

Aile Baskısından Kurtulma Alt Ölçeği:

Kadının sosyal hayatında gördüğü eş ve aile fertlerinin baskısını sorgulamakta olan bu alt ölçek 4 maddeden oluşmaktadır. Bir önceki boyuttaki gibi puanlanan ölçek 0-4 arasında değer üretmekte artan puan azalan aile baskısını göstermektedir.

Ekonomik Güvence ve Katkı Alt Ölçeği:

Kadının ekonomik yönden özgürlük halini, gelir ve varlık sahibi olup olmama durumunu araştırıp güçlendirme gereksinimlerini tespit eden 5 maddeden oluşmaktadır. İlk 4 maddesi Evet-Hayır seçeneklerinden oluşmaktadır. Son madde olan "Aile giderlerinizin ne kadarını kendi kazancınıza karşılıyorsunuz?" sorusu "Tümü", "Çoğunluğu", "Yarısı", "Çok azı" ya da "Hiç" seçenekleri ile değerlendirilmektedir. "Çok azı" ve "Hiç" 0 puan olup, diğer tüm seçenekler ise 1,2 ve 3 puan şeklinde değerlendirilmektedir. 2 puan ve üstü sonuç alınması kadının güçlendirilmesi yönünde olumlu, altında kalan puanlar ise güçlenme yönünden olumsuz olarak sonuçlanmaktadır. Ölçeğin kullanılması ile ilgili yazardan e-posta yolu ile izin alınmıştır.

Literatüre baktığımızda, Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyutunda 0,710, Aile Baskısından Kurtulma alt boyutunda 0,568 ve Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyutunda 0,491 olarak görülmektedir. Bu çalışmada ise Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyutunda 0,828, Aile Baskısından Kurtulma alt boyutunda 0,822 ve Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyutunda 0,645 olarak hesaplanmıştır.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS 25.0 istatistik programı kullanılmış olup, tanımlayıcı istatistikler ile birlikte homojenite testi sonucuna göre t testi, one way anova ve pearson korelasyon analizi yapılmıştır. %95 güven aralığında $p < 0.05$ anlamlı kabul edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmaya başlamadan önce İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 16.06.2022 tarihli 0306 sayılı kararı ile etik kurul izni, 22.12.2022 tarihli E-36026262-602.01.02 sayılı karar ile İl Sağlık Müdürlüğü'nden kurum izni alınmıştır. Katılımcılardan onay alınmıştır. Ölçek sahiplerinden mail yoluyla izin alınmıştır

4. BULGULAR

Tablo 1. Kadınların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=349)

Değişkenler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş	18-30 yaş arası	98	28,1
	31-41 yaş arası	70	20,1
	42-54 yaş arası	99	28,4
	55 yaş ve üzeri	82	23,5
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	22	6,3
	Okuryazar	28	8,0
	İlkokul	71	20,3
	Ortaokul	38	10,9
	Lise	126	36,1
	Üniversite	64	18,3
Medeni Durum	Bekar	85	24,4
	Boşanmış/ Dul	48	13,8
	Evli	216	61,9
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Çocuğu olan	232	66,5
	Çocuğu olmayan	117	33,5
Ailenin Gelir Durumu	Gelir giderden az	170	48,7
	Gelir gidere eşit	131	37,5
	Gelir giderden fazla	48	13,8
Yaşanılan Yer	İl merkezi	290	83,1
	İlçe merkezi	41	11,7
	Köy	18	5,2
Çalışma Durumu	Çalışan	166	47,6
	Çalışmayan	183	52,4

Çalışmaya katılan katılımcıların yaşları incelendiğinde, 42-54 yaş arasında 99 kişi (%28,4) ve 18-30 yaş arasında 98 kişi (%28,1). Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, lise mezunu 126 kişi (%36,1) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında, evli olan 216 kişi (%61,9). Çocuk sahibi olma durumu incelendiğinde, çocuğu olan 232 kişi (%66,5) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında, gelir giderden az olan 170 kişi (%48,7), olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yaşadığı yer incelendiğinde, il merkezinde

yaşayan 290 kişi (%83,1), olduğu bulunmuştur. Katılımcıların çalışma durumu incelendiğinde, çalışmayan 183 kişi (%52,5) olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2. Katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları

Ölçek	Alt Boyutlar	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{x}\pm ss$
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	24	70	53,33±10,74
	Benlik Saygısı	8	40	22,66±6,41
	Eğitime Yaklaşım	4	20	12,32±4,34
	Kısıtlayıcılık	6	25	19,31±4,46
	Toplam Puan	53	153	106,89±22,81
Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	0	8	6,28±2,05
	Aile Baskısından Kurtulma	0	4	0,93±1,36
	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	0	7	1,77±2,00
	Toplam Puan	1	16	8,99±2,77

Çalışmaya katılan kadınların, Kadın Psikolojik Güç Ölçeği toplam puan ortalaması 106,89±22,81, Güçlülük/Savunuculuk alt boyut puan ortalaması 53,33±10,74, Benlik Saygısı alt boyut puan ortalaması 22,66±6,41, Eğitime Yaklaşım alt boyut puan ortalaması 12,32±4,34 ve Kısıtlayıcılık alt boyut puan ortalaması 19,31±4,46 olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği toplam puan ortalaması 8,99±2,77, Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut puan ortalaması 6,28±2,05, Aile Baskısından Kurtulma alt boyut puan ortalaması 0,93±1,36 ve Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut puan ortalaması 1,77±2,00 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyutları		Yaş	n	$\bar{x}\pm ss$	Test ve Anlamlılık
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	18-30 yaş arası	98	62,32± 6,71	F= 76,104 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	54,61±9,06	
		42-54 yaş arası	99	51,52±8,33	
		55 yaş ve üzeri	82	43,67±9,51	
	Benlik Saygısı	18-30 yaş arası	98	24,77±6,41	F= 11,834 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	23,89±5,73	
		42-54 yaş arası	99	22,26±6,33	
		55 yaş ve üzeri	82	19,57±5,87	
	Eğitime Yaklaşım	18-30 yaş arası	98	15,83±2,89	F= 69,381 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	13,06±3,29	
		42-54 yaş arası	99	11,42±3,50	
		55 yaş ve üzeri	82	8,57±4,05	
	Kısıtlayıcılık	18-30 yaş arası	98	22,72±2,56	F= 64,263 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	20,10±3,35	
		42-54 yaş arası	99	18,61±4,04	
		55 yaş ve üzeri	82	15,40±4,21	
Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	18-30 yaş arası	98	7,57±1,04	F= 88,100 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	7,03±1,64	
		42-54 yaş arası	99	6,36±1,75	
		55 yaş ve üzeri	82	3,99±1,69	
	Aile Baskısından Kurtulma	18-30 yaş arası	98	0,18±0,43	F= 53,804 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	0,56±1,09	
		42-54 yaş arası	99	0,86±1,25	
		55 yaş ve üzeri	82	2,24±1,51	
	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	18-30 yaş arası	98	1,72±1,97	F= 9,781 p= 0,000*
		31-41 yaş arası	70	2,77±2,14	
		42-54 yaş arası	99	1,69±2,04	
		55 yaş ve üzeri	82	1,09±1,49	

Yaş değişkenine göre katılımcıların Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt boyut puan ortalamaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile değerlendirilmiştir (Tablo 3).

Kadınların yaşlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlanan bir fark vardır; ($p<0,05$). Farklılık durumunun hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Tukey-B testi sonucuna bakıldığında, 18-30 yaş arasında olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalaması, 31-41 yaş arasında, 42-54 yaş arasında ve 55 yaş ve üzerinde olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük /Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazladır. Buna göre 18-30 yaş arasında olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Katılımcıların yaşlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan test sonucuna göre, 18-30 yaş arasında olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalaması, 31-41 yaş arasında, 42-54 yaş arasında ve 55 yaş ve üzeri olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği' nin Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalamalarından fazladır. 18-30 yaş arasında olanlar Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Kadınların yaşlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır; ($p<0,05$). Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan test sonucuna göre, 18-30 yaş arasında olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalaması, 31-41 yaş arasında, 42-54 yaş arasında ve 55 yaş ve üzerinde olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazla bulunmuştur. 18-30 yaş arasında olan kadın bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Kadınların yaşlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz test sonucuna göre, 18-30 yaş arasında olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin

Kısıtlayıcılık alt boyut toplam puan ortalaması, 31-41 yaş arasında, 42-54 yaş arasında ve 55 yaş ve üzerinde olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazla bulunmuştur. Buna göre 18-30 yaş arasında olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Katılımcıların yaş gruplarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analize göre, 18-30 yaşları arasında olan kadınların Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut toplam puan ortalaması, 31-41 yaş arasında, 42-54 yaş arasında ve 55 yaş ve üzerinde olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazla sonuçlanmıştır. Buna göre 18-30 yaş arasında olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Katılımcıların yaşlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda 55 yaş ve üzerinde olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalaması, 18-30 yaş arasında, 31-41 yaş arasında ve 42-54 yaş arasında olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalamalarından fazla sonuç vermiştir. Buna göre 55 yaş ve üzerinde olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Yaşlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, 31-41 yaş arasında olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puan ortalaması, 18-30 yaş arasında, 42-54 yaş arasında ve 55 yaş ve üzerinde olan kişilerin Kadınların

Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puan ortalamalarından fazladır. 31-41 yaş arasında olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmışlardır (Tablo 3).

Tablo 4. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut		Eğitim Durumu	n	$\bar{x}\pm ss$	Test ve Anlamlılık
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	Okuryazar değil	22	39,95±8,64	F= 75,045 p= 0,000*
		Okuryazar	28	40,39±6,35	
		İlkokul	71	48,65±8,24	
		Ortaokul	38	47,39±9,27	
		Lise	126	57,56±7,47	
		Üniversite	64	63,95±5,05	
	Benlik Saygısı	Okuryazar değil	22	19,18±3,51	F= 16,103 p= 0,000*
		Okuryazar	28	17,86±5,52	
		İlkokul	71	21,51±6,27	
		Ortaokul	38	19,82±5,39	
		Lise	126	23,54±5,94	
		Üniversite	64	27,19±6,00	
	Eğitime Yaklaşım	Okuryazar değil	22	6,09±2,54	F= 53,823 p= 0,000*
		Okuryazar	28	9,04±4,05	
		İlkokul	71	10,15±3,48	
		Ortaokul	38	10,32±3,91	
		Lise	126	14,11±3,12	
		Üniversite	64	15,95±2,73	
Kısıtlayıcılık	Okuryazar değil	22	14,32±4,43	F= 49,510 p= 0,000*	
	Okuryazar	28	14,68±3,51		
	İlkokul	71	17,39±4,21		
	Ortaokul	38	17,08±3,89		
	Lise	126	21,01±3,12		
	Üniversite	64	3,16±2,03		
Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	Okuryazar değil	22	3,05±1,09	F= 88,568 p= 0,000*
		Okuryazar	28	3,82±1,63	
		İlkokul	71	5,34±1,86	
		Ortaokul	38	5,29±1,69	
		Lise	126	7,39±1,22	
		Üniversite	64	7,91±1,29	
	Aile Baskısından Kurtulma	Okuryazar değil	22	3,23±1,06	F=48,306 p=0,000*
		Okuryazar	28	2,21±1,44	
		İlkokul	71	1,38±1,52	
		Ortaokul	38	1,24±1,36	
		Lise	126	0,27±0,57	
		Üniversite	64	0,22±0,65	
	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	Okuryazar değil	22	1,23±1,23	F= 10,070 p= 0,000*
		Okuryazar	28	0,57±1,42	
		İlkokul	71	1,66±1,85	
		Ortaokul	38	0,89±1,33	
		Lise	126	1,83±2,15	
		Üniversite	64	3,03±1,97	

Eğitim durumu değişkeni için katılımcıların Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt boyutlarının toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir (Tablo 4).

Kadınların eğitim durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, üniversite mezunu bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalaması, okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük /Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazladır. Buna göre üniversite mezunu olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği' Güçlülük/Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmışlardır (Tablo 4).

Kadınların eğitim durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, üniversite mezunu olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalaması, okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazla bulunmuştur. Buna göre üniversite mezunu olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmışlardır (Tablo 4).

Kadınların eğitim durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, üniversite mezunu olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut puan ortalaması, okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt faktörleri toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Üniversite mezunu olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmışlardır (Tablo 4).

Kadınların eğitim durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, üniversite mezunu olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt boyut toplam puan ortalaması, okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt faktör toplam puan ortalamalarından daha fazla çıkmıştır. Buna göre üniversite mezunu bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmıştır (Tablo 4).

Kadınların eğitim durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, üniversite mezunu olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut toplam puan ortalaması, okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt faktör toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur. Üniversite mezunu olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt faktör toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmıştır (Tablo 4).

Alt ölçek boyutu olan Eğitim durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, okuryazar olmayan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalaması, okuryazar olan, ilkokul, ortaokul, lise mezunu ve üniversite mezunu olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt faktör toplam puan ortalamasından daha fazla olarak bulunmuştur. Okuryazar olmayan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek puana ulaşmışlardır (Tablo 4).

Kadınların eğitim durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere

yapılan ileri analiz sonucunda, üniversite mezunu olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puan ortalaması, , okuryazar olan, okuryazar olmayan ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha yüksek olarak elde edilmiştir. Üniversite mezunu olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmıştır. (Tablo 4).

Tablo 5. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Ölçek/Alt Boyut	Medeni Durum	n	$\bar{x}\pm ss$	Test ve Anlamlılık
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	Bekar	85	61,94±7,22	F= 56,918 p= 0,000*
		Boşanmış/ Dul	48	45,31±11,32	
		Evli	216	51,72±9,60	
	Benlik Saygısı	Bekar	85	24,33±5,86	F= 4,382 p= 0,013*
		Boşanmış/ Dul	48	21,29±6,44	
		Evli	216	22,31±6,51	
	Eğitime Yaklaşım	Bekar	85	15,98±2,80	F= 59,710 p= 0,000*
		Boşanmış/ Dul	48	9,38±4,66	
		Evli	216	11,53±3,86	
	Kısıtlayıcılık	Bekar	85	22,40±2,86	F= 46,573 p= 0,000*
		Boşanmış/ Dul	48	15,71±5,24	
		Evli	216	18,89±4,02	
Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	Bekar	85	7,41±1,41	F= 37,694 p= 0,000*
		Boşanmış/ Dul	48	4,50±2,20	
		Evli	216	6,23±1,93	
	Aile Baskısından Kurtulma	Bekar	85	0,26±0,58	F= 35,112 p= 0,000*
		Boşanmış/ Dul	48	2,15±1,65	
		Evli	216	0,93±1,33	
	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	Boşanmış/ Dul	85	1,59±1,97	F= 0,530 p= 0,589
		Evli	48	1,92±2,21	
		Bekar	216	1,81±1,97	

*p<0,05

Kadınların medeni durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt ölçek toplam puan ortalamaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile inceleme yapılmıştır (Tablo 5).

Kadınların medeni durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, bekar olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalaması, boşanmış /dul olan ve evli olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük /Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Bekar olan kişiler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 5).

Kadınların medeni durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt boyut puan ortalamasında a istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farklılığın kaynaklandığı kategorinin bulunması amacıyla yapılan test sonucuna göre, bekar bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalaması, boşanmış/ dul olan ve evli olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Buna göre bekar olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 5).

Katılımcıların medeni durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, bekar olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalaması, boşanmış/ dul olan ve evli olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Bekar olan kadınlar Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 5).

Katılımcıların medeni durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt boyut puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz

sonucunda, bekar bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalaması, boşanmış / dul olan ve evli olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Bekar olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 5).

Kadınların medeni durumlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt boyut puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, bekar olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalaması, boşanmış / dul olan ve evli olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur. Bekar olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 5).

Alt ölçek boyutu olan medeni duruma bakıldığında Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, boşanmış/ dul olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalaması, bekar ve evli olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur. Boşanmış olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 5).

Kadınların medeni durumlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 6. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut		Gelir Durumu	n	$\bar{x} \pm ss$	Test ve Anlamlılık
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	Gelir giderden az	170	49,86±11,53	F= 24,193 p=0,000*
		Gelir gidere eşit	131	55,21±8,74	
		Gelir giderden fazla	48	60,44±7,73	
	Benlik Saygısı	Gelir giderden az	170	20,82±5,93	F= 20,004 p= 0,000*
		Gelir gidere eşit	131	23,53±5,99	
		Gelir giderden fazla	48	26,77±6,87	
	Eğitime Yaklaşım	Gelir giderden az	170	11,10±4,52	F= 16,044 p= 0,000*
		Gelir gidere eşit	131	13,11±3,81	
		Gelir giderden fazla	48	14,48±3,75	
	Kısıtlayıcılık	Gelir giderden az	170	17,78±4,83	F= 25,092 p= 0,000*
		Gelir gidere eşit	131	20,31±3,62	
		Gelir giderden fazla	48	22,00±2,94	
Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	Gelir giderden az	170	5,52±2,15	F= 26,010 p= 0,000*
		Gelir gidere eşit	131	6,92±1,66	
		Gelir giderden fazla	48	7,19±1,64	
	Aile Baskısından Kurtulma	Gelir giderden az	170	1,29±1,48	F= 13,651 p= 0,000*
		Gelir gidere eşit	131	0,69±1,25	
		Gelir giderden fazla	48	0,33±0,72	
	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	Gelir giderden az	170	0,82±1,34	F= 61,478 p= 0,000*
		Gelir gidere eşit	131	2,31±2,03	
		Gelir giderden fazla	48	3,69±2,00	

Katılımcıların aile gelir durumuna göre Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin alt ölçek toplam puan ortalaması arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile inceleme yapılmıştır (Tablo 6).

Katılımcıların aile gelir durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri giderlerinden daha fazla olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri giderden az ve geliri gidere eşit olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük /Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Geliri giderden daha yüksek olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Kadınların aile gelir durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri giderden yüksek olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri giderden daha az ve geliri gidere eşit olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Geliri giderden daha yüksek olan kişiler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Katılımcıların aile gelir durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri giderden yüksek olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri giderden daha az ve gelir durumu gidere eşit olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Gelir durumu giderden fazla olan kadınlar Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Kadınların aile gelir durumuna göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri giderden yüksek olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri giderden düşük ve geliri gidere eşit olan bireylerin Kadın

Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Geliri giderden yüksek olan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Kadınların aile gelir durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri giderden yüksek olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri giderden daha az ve geliri gidere eşit olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Gelir durumu giderinden daha fazla olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Kadınların aile gelir durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri gidere oranla daha az olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri gidere eşit ve gelir giderden fazla olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur. Geliri giderden az olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Kadınların aile gelir durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, geliri giderden fazla olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalaması, geliri giderden az ve geliri gidere eşit olan kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Geliri giderden fazla olan kişiler Kadınların

Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 6).

Tablo 7. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Yaşanılan Yere Göre Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut		Yaşanılan Yer	n	$\bar{x} \pm ss$	Test ve Anlamlılık
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	İl merkezi	290	55,15±10,02	F=29,752 p=0,000*
		İlçe merkezi	41	45,61±10,03	
		Köy	18	41,56±8,52	
	Benlik Saygısı	İl merkezi	290	22,92±6,20	F= 4,650 p= 0,010*
		İlçe merkezi	41	22,73±7,94	
		Köy	18	18,22±4,06	
	Eğitime Yaklaşım	İl merkezi	290	12,92±4,07	F= 21,756 p= 0,000*
		İlçe merkezi	41	10,22±4,64	
		Köy	18	7,33±3,25	
	Kısıtlayıcılık	İl merkezi	290	19,89±4,09	F= 19,625 p= 0,000*
		İlçe merkezi	41	17,44±5,28	
		Köy	18	14,22±4,02	
Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	İl merkezi	290	6,68±1,78	F= 46,089 p= 0,000*
		İlçe merkezi	41	4,73±2,30	
		Köy	18	3,28±1,17	
	Aile Baskısından Kurtulma	İl merkezi	290	0,71±1,17	F= 37,735 p= 0,000*
		İlçe merkezi	41	1,56±1,58	
		Köy	18	3,11±1,32	
	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	İl merkezi	290	1,86±2,05	F= 1,774 p= 0,171
		İlçe merkezi	41	1,41±1,84	
		Köy	18	1,17±1,15	

* p<0,05

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin alt ölçek toplam puan ortalamaları arasındaki fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt boyut puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, il merkezinde yaşamakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği

Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalaması, ilçe merkezi ve köyde yaşamakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük /Savunuculuk alt boyut toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur. İl merkezinde yaşamakta olan kişiler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, il merkezinde yaşamakta olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalaması, ilçe merkezi ve köyde yaşamakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur. İl merkezinde yaşamakta olan kişiler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır. (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut puan ortalamasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, il merkezinde yaşamakta olan kişilerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalaması, ilçe merkezi ve köyde yaşamakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. İl merkezinde yaşayan bireyler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt boyut toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır. (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur; $p<0,05$. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, il merkezinde yaşamakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalaması, ilçe merkezi ve köyde yaşamakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. İl merkezinde yaşamakta olan kişiler Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır. (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, il merkezinde yaşamakta olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalaması, ilçe merkezi ve köyde yaşamakta olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. İl merkezinde yaşamakta olan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan ileri analiz sonucunda, köyde yaşamakta olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalaması, ilçe merkezi ve il merkezinde yaşamakta olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Köyde yaşayan bireyler Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut ölçek puan ortalamasından daha yüksek bir puana ulaşmışlardır (Tablo 7).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur; $p>0,05$ (Tablo 7).

Tablo 8. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut		Çocuk Sahibi	n	$\bar{x}\pm ss$	Test ve Anlamlılık	
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	Çocuğu Olan	232	49,68±10,22	t= -11,145	
		Çocuğu Olmayan	117	60,56±7,67	p= 0,000*	
	Benlik Saygısı	Çocuğu Olan	232	21,84±6,61	t= -3,407	
		Çocuğu Olmayan	117	24,28±5,68	p= 0,001*	
	Eğitime Yaklaşım	Çocuğu Olan	232	10,79±4,13	t= -11,872	
		Çocuğu Olmayan	117	15,35±2,94	p= 0,000*	
	Kısıtlayıcılık	Çocuğu Olan	232	17,97±4,47	t= -9,867	
		Çocuğu Olmayan	117	21,97±3,03	p= 0,000*	
	Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	Çocuğu Olan	232	5,69±2,13	t= -9,909
			Çocuğu Olmayan	117	7,45±1,19	p= 0,000*
Aile Baskısından Kurtulma		Çocuğu Olan	232	1,27±1,51	t= 8,743	
		Çocuğu Olmayan	117	0,27±0,59	p= 0,000*	
Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı		Çocuğu Olan	232	1,56±1,85	t= -2,724	
		Çocuğu Olmayan	117	2,21±2,21	p= 0,004*	

*p<0,05

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre bakıldığında çalışmaya katılanların Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt ölçek toplam puan ortalamaları arasındaki farkın incelenmesi Bağımsız Örnek t-Testi ile yapılmıştır (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur (t= -11,145; p<0,05). Çocuk sahibi olmayan katılımcı bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi olan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı

bir fark mevcuttur ($t = -3,407$; $p < 0,05$). Çocuk sahibi olmayan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi olan katılımcı bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = -11,872$; $p < 0,05$). Çocuk sahibi olmayan katılımcı bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi olan katılımcı bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = -11,872$; $p < 0,05$). Çocuk sahibi olmayan katılımcı bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi olan katılımcı bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = -9,909$; $p < 0,05$). Çocuk sahibi olmayan katılımcı kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi katılımcı kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = 8,743$; $p < 0,05$). Çocuk sahibi katılımcı kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi olmayan katılımcı kişilerin Kadınların

Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = -2,724$; $p < 0,05$). Çocuk sahibi olmayan katılımcıların Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamaları, çocuk sahibi katılımcı kişilerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 8).

Tablo 9. Kadınların Çalışma Durumuna Göre Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut		Çalışma Durumu	n	$\bar{x} \pm ss$	Test ve Anlamlılık	
Kadın Psikolojik Güç Ölçeği	Güçlülük/Savunuculuk	Çalışan	166	57,77±8,71	t=8,068	
		Çalışmayan	183	49,30±10,85	p=0,000*	
	Benlik Saygısı	Çalışan	166	24,84±6,14	t=6,376	
		Çalışmayan	183	20,68±6,01	p=0,000*	
	Eğitime Yaklaşım	Çalışan	166	13,93±3,47	t=7,124	
		Çalışmayan	183	10,86±4,54	p=0,000*	
	Kısıtlayıcılık	Çalışan	166	21,12±3,35	t=7,941	
		Çalışmayan	183	17,67±4,71	p=0,000*	
	Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	Çalışan	166	7,28±1,35	t=10,067
			Çalışmayan	183	5,37±2,14	p=0,000*
Aile Baskısından Kurtulma		Çalışan	166	0,41±0,88	t=-7,527	
		Çalışmayan	183	1,41±1,54	p=0,000*	
Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı		Çalışan	166	2,95±2,08	t=12,207	
		Çalışmayan	183	0,71±1,16	p=0,000*	

*p<0,05

Kadınların çalışma durumuna göre Kadın Psikolojik Güç ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt ölçek toplam puan ortalamaları arası farkın incelenmesi Bağımsız Örnek t-Testi ile yapılmıştır (Tablo 9).

Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/ Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t= 8,068$; $p<0,05$). Çalışmakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamaları, çalışmayan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 9).

Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t= 6,376$; $p<0,05$). Çalışmakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamaları, çalışmayan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Benlik Saygısı alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 9).

Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t= 7,124$; $p<0,05$). Çalışmakta olan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamaları, çalışmayan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 9).

Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t= 7,941$; $p<0,05$). Çalışmakta olan katılımcıların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamaları, çalışmayan bireylerin Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 9).

Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t= 10,067$; $p<0,05$). Çalışmakta olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket

Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamaları, çalışmayan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puan ortalamalarından daha fazla olarak bulunmuştur (Tablo 9).

Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = -7,527$; $p < 0,05$). Çalışmayan katılımcı bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt boyut toplam puan ortalamaları, çalışan katılımcı bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur. Çalışmakta olan ve olmayan katılımcıların Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark mevcuttur ($t = 12,207$; $p < 0,05$). Çalışmakta olan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamaları, çalışmayan bireylerin Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puan ortalamalarından fazla olarak bulunmuştur (Tablo 9).

Tablo 10. Kadınların Kadın Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası İlişki

Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Alt Boyutları	Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Alt Boyutları			
	Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi	Aile Baskısından Kurtulma	Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı	Toplam Ölçek Puan
Güçlülük/Savunuculuk	$r = 0,722$ $p < 0,001$	$r = -0,623$ $p < 0,001$	$r = 0,322$ $p < 0,001$	$r = 0,459$ $p < 0,001$
Benlik Saygısı	$r = 0,462$ $p < 0,001$	$r = -0,372$ $p < 0,001$	$r = 0,355$ $p < 0,001$	$r = 0,415$ $p < 0,001$
Eğitime Yaklaşım	$r = 0,613$ $p < 0,001$	$r = -0,567$ $p < 0,001$	$r = 0,324$ $p < 0,001$	$r = 0,408$ $p < 0,001$
Kısıtlayıcılık	$r = 0,624$ $p < 0,001$	$r = -0,531$ $p < 0,001$	$r = 0,340$ $p < 0,001$	$r = 0,446$ $p < 0,001$
Toplam Ölçek Puan	$r = 0,724$ $p < 0,001$	$r = -0,624$ $p < 0,001$	$r = 0,391$ $p < 0,001$	$r = 0,511$ $p < 0,001$

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki vardır; $r=0,722;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,462;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki mevcuttur ; $r=0,613;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki mevcuttur; $r=0,624;p<0,001$ (Tablo 10).

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönde güçlü bir ilişki mevcuttur ; $r=-0,623;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönde zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=-0,372;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönde orta düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=-0,567;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı negatif yönde orta düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=-0,531;p<0,001$ (Tablo 10).

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,322;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik

Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,355;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur ; $r=0,324;p<0,001$. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,340;p<0,001$ (Tablo 10).

5. TARTIŞMA

Literatür incelendiğinde psikoloji ve psikiyatri alanlarında, psikolojik güçlülüğü ele alan birden fazla çalışma mevcuttur (130, 131). Ancak kadınların güçlendirilmesi ve psikolojik güçlülüğü adına sınırlı düzeyde çalışma olduğu görülmüştür. Bu nedenle Psikolojik Güç Ölçeği ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği kullanılarak kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin sebep olduğu ve toplumsal yaşama katılmasına engel olan güçlükleri ve kadınların güçlendirilmesinin gerekli olduğu alanları tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların, Kadın Psikolojik Güç Ölçeği toplam puan ortalaması $106,89 \pm 22,81$ bulunmuştur. Ölçek alt boyutlarına bakıldığında güçlülük/savunuculuk ortalaması $53,33 \pm 10,74$, benlik saygısı ortalaması $22,66 \pm 6,41$ ve eğitime yaklaşım ortalaması $12,32 \pm 4,34$ olarak bulunmuş bu sonuçlara göre de kadınların orta düzeyde psikolojik güce sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçek alt boyutu olan kısıtlayıcılık puan ortalamasına ($19,31 \pm 4,36$) yüksek olarak bulunmuş ancak ters boyutlu bir alt boyut olduğu için puanın yüksek olması psikolojik güç açısından kadınların kendilerini kısıtlı hissettiği anlamına gelmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların, Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği toplam puan ortalaması $8,99 \pm 2,77$ olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin de alt boyutları ayrı ayrı incelendiğinde, kadının bağımsız hareket edebilmesi alt boyut puan ortalamasına ($6,28 \pm 2,05$) göre bağımsız hareket edebilme düzeyi yüksek olarak belirlenmiştir. Bu durumda kadınların yeterince bağımsız hareket edebildiği sonucuna varılmıştır. Aile baskısından kurtulma alt boyut puan ortalaması $0,93 \pm 1,36$, ekonomik güvence ve ekonomik katkı alt boyut puan ortalaması $1,77 \pm 2,00$ olarak bulunup sonuçlar düşük düzeyde çıkmıştır. Katılımcılar yüksek aile baskısı hissedip ekonomik açıdan kendilerini yetersiz görmekteydiler.

Uçan ve Baydur (2016) tarafından yapılan çalışmada Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği toplam puanı $22,14 \pm 2,10$ olarak bildirilmiştir. çalışma sonucuna benzer şekilde kadının bağımsız hareket edebilmesi alt boyut puan ortalaması ($10,11 \pm 1,63$) yüksek olarak bildirilmiştir. Bu çalışmanın aksine aile baskısından kurtulma alt ölçeği puan ortalaması ($7,63 \pm 0,74$) daha yüksek olduğu

kadınların aile baskısını daha az hissettikleri belirtilmiştir. Çalışma sonucuna benzer şekilde an ekonomik güvence ve ekonomik katkı alt ölçeği puan ortalaması ($4,39\pm 0,73$) düşük olarak bildirilmiştir (133). Bu çalışma sonucu ile benzerlik ve farklılıkların olması örneklem grubunun sosyo-kültürel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin tüm alt boyutlarının katılımcıların yaşına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0.05$). Karşılaştırmaya göre 18-30 yaşları arası bireylerin puanları diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir. Bu yaş grubundaki kadınların kendi gücünün farkında olduğu, kendi kimliğinden hoşnut olduğu, eğitimi daha fazla önemseydiği ve özgüvenin daha yüksek olduğu, kadınların kısıtlanmaması gerektiğine daha fazla inandıkları anlaşılmıştır. Bu da değişen jenerasyon ve yeni nesillerin eğitim seviyesinin daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Kısıtlayıcılık alt boyutuna bakıldığında 18-30 yaş arası bireyler diğer yaş grubu bireylerle karşılaştırıldığında daha fazla kısıtlanmaya maruz kalmaktadırlar ve aile baskısını diğer yaş gruplarına oranla daha fazla hissetmektedirler. Eroğlu'nun (2022) başka bir ölçekle yapmış olduğu çalışmada yüksek oranda psikolojik güçlülük 18-30 yaş arasında görülmekteyken Eroğlu'nun çalışmasında 30-41 yaş arası psikolojik sağlamlığın 30 yaş altı bireylerden daha yüksek olduğu belirtilmiş bunun sebebinin de yaşam tecrübesi olduğu düşünülmüştür (134). Aydın ve Egemberdiyeva'nın (2018) üniversite öğrencilerinin psikolojik güç düzeylerinin incelendiği çalışmada yaş ile birlikte psikolojik güç düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır (135). Ayrıca yaş ile birlikte artan psikolojik güç düzeyi bireylerin zamanla birlikte zorlayıcı hayat şartlarına karşı mücadele etme becerilerinin gelişmesinden kaynaklandığı araştırmacılar tarafından belirtilmiştir.

Bu çalışmada üniversite mezunu bireylerin, diğer eğitim durumlarına sahip bireylere göre kendisini daha yüksek düzeyde güçlü hissettiği, cinsiyet eşitliğini daha fazla savunduğu anlaşılmıştır. Bu durum da yine aynı şekilde eğitimin kadın benlik saygısı, kadının kendini güçlü hissetmesi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Bektaş ve Özben'in (2016) çalışmasında da eğitim durumu arttıkça psikolojik güç düzeyinde arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (136) Literatür ile bu çalışma eğitimin psikolojik güç düzeyini arttırdığı bakımından tutarlılık göstermektedir. Eroğlu'nun (2022) çalışmasında ise ilköğretim mezunu kadınların

psikolojik güç düzeyi lisans mezunu kadınlara göre daha yüksek olarak bildirilmiştir. Araştırma sonucu bu çalışma ile farklılık göstermektedir (134).

Bekar bireylerin evli veya boşanmış/dul bireylere göre güç kaynaklarının daha fazla farkında olduğu ve karar verme gücüne daha fazla sahip olduğu ancak daha fazla kısıtlandığı anlaşılmıştır. Bu çalışmanın aksine Eroğlu'nun (2022) çalışmasında evli kadınların psikolojik gücünün bekar ve boşanmış kadınlara göre daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (134). Mutlu bir evlilikte eş desteği ile kadın psikolojik güç düzeyinin arttığı belirtilmiştir. Bu çalışmanın literatür ile farklı sonuçlar vermesinin ve medeni durumu evli olanların olmayanlara göre daha düşük psikolojik güç düzeyine sahip olmasının sebebinin çalışmanın uygulandığı bölgenin göç alan ve düşük sosyoekonomik düzeye sahip bir bölge olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Geliri giderinden fazla olan kişiler, kadın haklarının daha fazla savunulması gerektiğini, kendi kapasitesine güvendiği, eğitimin gücüne inandığı ve modern rollerin önemsenmesi gerektiğine inanmaktadır. İl merkezinde yaşayan bireylerin diğer bireylere göre gücünün daha fazla farkında olduğu, kadın olmaktan gurur duyduğu, eğitimin önemli olduğuna ve kadınların kısıtlanmaması gerektiğine inanmaktadır. Çocuk sahibi olan bireyler çocuk sahibi olmayan bireylere göre güç kaynaklarının daha fazla farkında olduğu, karar verme gücüne daha fazla hakim olduğu ve kadınların kısıtlanmaması gerektiğine inanmaktadır. Çalışmayan bireyler çalışan bireylere göre kadın haklarını daha fazla savunduğunu, kendi kimliğinden memnun olduğunu ve eğitimin önemli olduğunu ifade etmiştir.

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin alt boyutları ile yaş değişkeni arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık mevcuttur ($p < 0.05$). Buna göre 18-30 yaşları arasındaki bireylerin, diğer yaş gruplarına göre kadınların yeterince bağımsız hareket edebildiğini düşündüğü, 55 yaş ve üstü bireylerin aile baskısını daha az hissettiği, 31-41 yaş arasındaki bireylerde ise ekonomik bağımsızlığın daha fazla olduğu görülmüştür. Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) aynı ölçeği kullanarak yaptığı çalışmada yaşa göre ölçeğin alt ölçek puan ortalamalarının arasında anlamlı bir fark bulunmuş, genç yaşta kadınların diğer yaş gruplarına oranla daha bağımsız hareket edebildiği ve daha az kısıtlandığı sonucuna varılmıştır (137). Arpacı'nın (2022) çalışmasında da kadınların yaşları ile ölçek alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmacılar, yaş alma ile aile kurma, anne olma gibi etkenlerin

kadının bağımsız hareket edebilmesini engellediği düşünülmüş, yaş ilerledikçe aile büyüklerinin vefat etmesi durumunun ise kadın bireylerin üzerindeki aile baskısını azalttığı sonucuna varılmıştır (138).

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt ölçek puan ortalamalarının kadınların eğitim durumlarına bakılarak istatistiki açıdan anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Okuryazar olmayan kadınların diğer eğitim düzeyine sahip kadınlara göre ailesi tarafından daha fazla kısıtlandığı ve üniversitesi mezunu bireylerinde daha fazla bağımsız hareket edebildiği ve ekonomik güçlerinin olduğu anlaşılmıştır. Arpacı'nın (2022) yapmış olduğu çalışmada da kadınların eğitim düzeyi ile ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kadının eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların hareketlerinin bağımsızlaşması, aile baskısını daha az hissetmeleri ve ekonomik güvence altında hissetmeleri artmaktadır(138). Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışmasının sonuçlarına göre de eğitim durumuna göre "Kadınların Bağımsız Hareket Edebilmesi" alt ölçeği ve "Ekonomik Güvence ve Katkı" alt ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (137). Lisans ve üstü eğitim alan kadınların diğer kadınlara göre daha bağımsız hareket edebildikleri aile baskısına daha az maruz kaldıkları ve daha fazla ekonomik güvencede hissettikleri bildirilmiştir (137). Literatür ile bu araştırma okuma yazma bilmeyen kadınların kısıtlanma hissetmeleri yönünden farklılık göstermektedir. Literatürde okuma yazma bilmeyen kadınlar diğer eğitim düzeyine sahip kadınlara göre daha az kısıtlanmış hissettikleri sonucu bulunmuştur (137, 138). Sundaram ve arkadaşlarının (2014) çalışmasına bakıldığında da; kadınların güçlenmesinde eğitimin önemli bir rolde olduğu, kadının güçlenmesinin eğitim yoluyla çok önemli seviyede artış göstereceği sonucu bulunmuştur. Bu çalışma literatür ile benzer sonuçlar vermektedir (139).

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt boyut puan ortalamaları ile medeni durumu açısından değişiklik göstermektedir ($p<0.05$). Bekar kadınlar en az 1 kez evlenmiş kadınlara göre daha bağımsız hareket edebildiğini düşünürken, en az 1 kez evlenen kadınlar bekarlara göre daha az aile baskısı altında olduğunu ifade etmiştir. Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışmasında medeni hal ve ölçeğin alt ölçekleri arasında anlamlı ilişki bulunurken (137), Arpacı'nın (2022) çalışmasında medeni durumun kadınların güçlenmesi üzerine bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır (138). Bu çalışma Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışması ile benzer sonuçlar vermektedir.

Demirel ve Bakırtaş'ın (2022) iş hayatında kadınların güçlendirilmesinin aile ilişkisine etkisini inceleyen çalışmasına göre evli kadınların mesleki anlamda güçlendirilmesinin aile içi ve evlilik ilişkilerine olumsuz yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır (121). Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre kadın girişimcilerin çoğunun aile içi çok fazla sorun yaşamadığı, sorun yaşayanların ise sorunlarının ev ve aileye yeteri kadar zaman ayıramamaktan olduğu bildirilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bile kadının eş, annelik gibi ev içi rollerinin olduğu mesleki anlamda daha fazla sorumluluk alan kadınların aile içi rollerine yetişemeyip ev içinde iletişimsizlik yaşayıp aile içi bağlarının zedelendiği araştırmacı tarafından bildirilmiştir (121).

Kadınların Kadının Güçlendirilmesi Ölçeği alt ölçek puan ortalamaları gelir durumlarına bakılarak değişiklik göstermektedirler ($p<0.05$). Geliri giderinden fazla kadın bireylerin ekonomik güvencesinin daha fazla olduğu ve bağımsız bir şekilde daha fazla hareket ettiği ancak geliri giderinden az olan kişilerin ise ailesinden daha fazla baskı gördüğü anlaşılmaktadır. Bu çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışmasında da gelir düzeyine göre kadınların alt boyut puan ortalamaları ile anlamlı bir fark olduğu belirtilmiştir (137). Yüksek gelir düzeyine sahip kadınların daha bağımsız hareket edebildiği, aileleri tarafından daha az baskıya uğradıkları ve ekonomik olarak kendilerini daha fazla güvence altında hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır (137). Arpacı (2022)' da gelir düzeyine göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği alt boyut puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğunu bildirirken, kadınların ekonomik özgürlüğe sahip olmasının; kendilerine yetebilmelerini, ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini ve ekonomik yönden güvencede olmalarını sağladığından bu sonuç beklenen şekilde çıktığını ifade etmiştir (138).

Kadınların yaşadıkları yere göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi ve Aile Baskısından Kurtulma alt boyut puan ortalamalarına göre anlamlı fark saptanmıştır ($p<0.05$). Çalışma sonucuna bakılarak il merkezinde oturan kadınlar daha rahat hareket edebildiğini belirtirken köyde yaşayan kadınlar ailesi tarafından daha fazla kısıtlandığını belirtmiştir. Ekonomik Güvence ve Katkı alt boyutu puan ortalamasının kadınların göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışmasında sosyoekonomik açıdan yüksek düzeyde olan mahallede yaşayan kadınların bağımsızlıkları ve kendilerini ekonomik

açından güvende hissetmeleri daha yüksek düzeyde çıkmıştır (137). Bu çalışmada da il merkezinden yaşayan kadınların köyde yaşayan kadınlara göre ekonomik açıdan daha refah içinde oldukları düşünüldünce şehir merkezinde yaşayan kadınların ekonomik yönden güvence altında hissetmeleri beklenen bir sonuç olarak düşünülmektedir.

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin alt boyutları arasında farklılık olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Çocuk sahibi olan kadınların daha bağımsız hareket ettiği ve daha çok ekonomik güvenceye sahip olduğu ve çocuk sahibi olmayan kadınların ailesi tarafından daha fazla baskı altında olduğu anlaşılmıştır. Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışmasında da çocuk sayısı ile ölçek alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ve bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır (137).

Kadınların çalışma durumuna göre Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin alt boyut puan ortalamalarının farklılaştığı belirlenmiştir. ($p<0.05$). Çalışan kadınların çalışmayanlara göre daha az kısıtlandığı ve ekonomik güvencelerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde Şahin ve Eryılmaz'ın (2023) çalışmasında da çalışan kadınların ekonomik anlamda daha bağımsız oldukları için çalışmayanlara göre daha bağımsız hareket edebildikleri ve daha az oranla aile baskısına maruz kaldıkları bildirilmiştir (137). Arpacı'nın (2022) yaptığı çalışmada ise kadının çalışması ile birlikte ekonomik açıdan daha güçlü hissettiği, bağımsız hareket edebildiği sonucuna varılmıştır, çalışmasında medeni durum ile ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunda da varmıştır (138). Yenilmez(2017) kadınların gelir getiren bir işte çalışmalarının güçlenmeleri üzerinde yadsınamaz derecede etkili olduğunu bildirilmiştir. Bu çalışma sonucu ile literatür benzerlik göstermektedir (139).

Yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre; Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek puanlarının toplamı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek puanlarının toplamı arasında istatistiki açıdan anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bir başka deyişle kadının güçlülüğü arttıkça bağımsız hareket edebilmesi artmıştır. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki

gözlemlenmiştir. Benlik saygısı yüksek çıkan kadınlar bağımsız hareket etmekte ve benlik saygısı düşük çıkan kadınlara göre daha az sıkıntı yaşamaktadırlar. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir. Kadınların eğitime bakışları ve yaklaşımları bağımsız hareket edebilme düzeyleri arttıkça güçlülük düzeyde artmaktadır. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebinin psikolojik gücün 18-30 yaş arası daha yüksek düzeyde çıkarken aynı zamanda aile içi bağımlılık ve kısıtlanmanın da gençlerde daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı olan ve negatif yönde güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir. Psikolojik güçlülüğü yüksek düzeyde olan kadınlar üzerlerinde aile baskısını daha az olarak hissetmektedirler. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı negatif yönde zayıf düzeyde bir ilişki gözlemlenmiştir. Benzer şekilde ailesi tarafından baskı görmeyen kadınların benlik saygısı baskı gören kadınlara göre daha yüksek düzeydedir. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı negatif yönde orta düzeyde bir ilişki gözlemlenmiştir. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Aile Baskısından Kurtulma alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Kısıtlayıcılık alt ölçek toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı negatif yönde orta düzeyde bir ilişki gözlemlenmiştir. Aile baskısını üzerinde hisseden bireylerin aynı zamanda orta düzeyde kısıtlandıkları düşünülmektedir.

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt ölçek toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Güçlülük/Savunuculuk alt ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki

gözelemlenmiştir. Buna göre ekonomik yönden daha güvencede olan kadınların psikolojik güçleri az da olsa aynı zamanda daha yüksek düzeydedir. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Benlik Saygısı alt boyut toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki gözlemlenmiştir. Ekonomik güçlülüğün benlik saygısını arttırıp kadınlara özgüven kazandırdığı düşünülmektedir. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği'nin Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı alt boyut toplam puanı ile Kadın Psikolojik Güç Ölçeği'nin Eğitime Yaklaşım ve Kısıtlayıcılık alt boyutları toplam puanı arasında istatistiki açıdan anlamlı pozitif yönde zayıf bir ilişki gözlemlenmektedir. Ekonomik güvence artarken eğitime yaklaşım ve kişinin gördüğü kısıtlama da artmaktadır. İki ölçeğin birlikte kullanıldığı herhangi bir çalışmaya literatürde rastlanılmamıştır bu nedenle iki ölçek arasındaki ilişki başka bir çalışma ile karşılaştırılmamış olup bu çalışma alanında bir ilk olma niteliği taşımaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Çalışma grubunda yer alan kadın bireylerde psikolojik güçlülük durumları ve güçlenme durumlarını incelendiği bu çalışmanın sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Sosyoekonomik açıdan düşük bölgede yaşayan kadın bireylerde orta düzey psikolojik güç olduğu sonucuna varılmıştır.
2. Kadınlar kendilerini yüksek düzey kısıtlanmış hissetmektedirler.
3. Kadınlar bağımsız hareket edebilmesi ortalaması yüksek düzey çıkıp kadının yeterince bağımsız hareket edebildiği sonucuna varılmıştır.
4. Katılımcılar yüksek aile baskısı hissedip ekonomik açıdan kendilerini yetersiz görmektedirler.

6.2 Öneriler

1. Kadınların psikolojik güçlülüklerini arttırıp, kadınların güçlenmesi gereken alanların tespit edilip görünür kılınması ve kadının toplumdaki yerinin öneminin vurgulanması için daha kapsamlı halk sağlığı hemşireliği çalışmalarının yapılması,
2. Kadın bireylerin psikolojik anlamda desteklenmesi ve benlik saygılarının yükseltilmesi için AÇSAP, KETEM, ASM gibi halk sağlığı hizmeti veren kurumlar arası işbirliklerinin yapılması ve kadın psikolojik/fizyolojik sağlığının halk sağlığı hemşireleri tarafından yakın izleminin yapılması,
3. Farklı sosyoekonomik özelliklerin kadın psikolojik güçlülüğüne etkisini tespit etmek amacıyla özellikle sosyoekonomik düzeyi yüksek ve daha az göç alan bir bölgede benzer çalışmaların yapılması, önerilmektedir.

7. KAYNAKÇA

1. Özvarış, Ş. B., Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı TTB Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi, 2015;15(56), 37-43.
2. WHO , Women and health : today's evidence tomorrow's agenda; 2009. Erişim Tarihi: 09.08.2023
3. Kabeer N, Resources, Agency, Achievements: Reflections on the Measurement of Women's Empowerment, Development and Change 1999; Vol. 30, 435-464.
4. Cattaneo LB ve Chapman AR, Güçlendirme süreci: Araştırma ve uygulamada kullanılacak bir model . Amerikalı Psikolog , 2010;65 (7), 646 – 659 doi: 10.1037/a0018854
5. Schuler, S. R., & Hashemi, S. M. Credit programs, women's empowerment, and contraceptive use in rural Bangladesh. *Studies in family planning*, 1994; 65-76.
6. Kaypak Ş., Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2014;7 (1), 344.
7. Özvarış, Ş. B. Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı TTB Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi, 2015;15(56), 37-43.
8. WHO (2015), Cinsiyet ve Sağlık, erişim: 08.12.2023, https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1
9. Vatandaş, D. D. C. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies* 2011;(35), 29-56.
10. Bhasin, K. Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”. (K.Ay, Çev.) Dayanışma Vakfı Yayınları. İstanbul: Kuşak Ofset Birinci Basım, 2003.
11. Giddens, Anthony Sosyoloji, (Çeviren: İsmail Yılmaz), Kırmızı Yayınları, İstanbul; 2002.
12. Phelan JE ve Nauts S, Status incongruity and backlash effects: Defending the gender hierarchy motivates prejudice against female leaders, *Journal of Experimental Social Psychology* 2012;48(1) DOI:10.1016/j.jesp.2011.10.008.
13. Spence, JT ve Helmrich, RL Kadına Yönelik Tutum Ölçeği Çağdaş toplumdaki kadınların haklarına ve rollerine yönelik tutumları ölçen nesnel bir araçtır. *JSAS Psikolojide Seçilmiş Belgeler Kataloğu*, 1972; 2,667-668.
14. Wood, W. ve Eagly, AH Cinsiyet. ST Fiske, DT Gilbert ve G. Lindzey (Ed.), *Handbook of Social Psychology* (2010; s. 629–667) içinde. John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470561119.socpsy001017>
15. Ashmore, RD, Del Boca, FK ve Wohlers, AJ. Cinsiyet klişeleri. RD Ashmore ve FK Del Boca (Ed.), *Kadın-erkek ilişkilerinin sosyal psikolojisi* içinde . Orlando, FL: Akademik Basın; 1986.
16. Prentice, DA ve Carranza, E. Kadınların ne olması gerektiği, ne olmaması gerektiği, olmasına izin verildiği ve ne olması gerektiği: Kuralcı cinsiyet stereotiplerinin içeriği. *Kadın Psikolojisi Üç Aylık Bülten*, 2002;26 (4), 269–281. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.t01-1-00066>

17. Glick, P. ve Fiske, ST Kararsız Cinsiyetçilik Envanteri: Düşmanca ve hayırsever cinsiyetçiliği ayırt etmek. *Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi*, 1996;70 (3), 491–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>
18. Jost, JT ve Kay, AC Yardımsever Cinsiyetçiliğe ve Tamamlayıcı Cinsiyet Stereotiplerine Maruz Kalmak: Sistem Gerektirmesinin Belirli ve Yaygın Biçimlerinin Sonuçları. *Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi*, 2005; 88 (3), 498–509. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.3.498>
19. Kapur, R., Cinsiyet, Farklılık ve İnsan Hakları Üzerine : Akvaryumda Özgürlük, *Feminist Review*, 2019;(122) 167-171.
20. Bingöl, O. Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2014; 108 – 114. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.36760>
21. Akın A. Toplumsal cinsiyet (gender) ayırmacılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni* 2007 ;26(2):1-9.
22. WHO (2009) ,Women and health : today's evidence tomorrow's agenda. Erişim Tarihi: 09.08.2023
23. Taşkın, L. Doğum Ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, 8. Baskı. Akademisyen Tıp Kitapevi, Ankara, 2016; 1-19.
24. Sezgin, D., Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık ve Tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2015; 18(1), 153-186. <https://doi.org/10.18490/sad.63338>
25. TÜİK, İstatistiklerle Kadın, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları; 2022 Erişim Tarihi; 08.09.2023
26. Elmas, G. Türkiye’de Kadın Sağlığına Yönelik Politikalar, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.
27. İlçioğlu, K., Keser, N. ve Çınar, N. Ülkemizde kadın sağlığı ve etkileyen faktörler. *Journal of Human Rhythm*, 2017; 3(3):112-119.
28. Şimşek, S. Türkiye’de Kadın Sağlığı Sorunları ve Etkileyen Faktörler, *The Journal of World Women Studies* 2022;7(1); 37-44.
29. Toker, S. Çıtak, G. Türkiye’de Üreme Çağındaki Kadınların Güncel Sağlık Göstergeleri. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;1(2):72-84.
30. Mutlu,F. Aile İçi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2006.
31. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, E-Bülten, 2022, Erişim Tarihi; 09.10.2023.
32. Öztürk, M. Üniversitede eğitim-öğretim gören öğrencilerde uluslararası fiziksel aktivite anketinin geçerliliği ve güvenilirliği ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2005.
33. Başar, F., & Demirci, N. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2016; 2(1), 41-52.

34. UN Women, Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Güçlenmesi Birimi, Kadın Cinayetleri Raporu; 2022 Erişim Tarihi: 12.09.2023.
35. Y. Kaptanoğlu, İ. Çavlin, A. Akadlı Ergöçmen, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Hacettepe Üniversitesi; 2015.
36. Bulut, M. , Aslan, R. Ve Arslantaş H., A Social Fact That Should Not Be Accepted: Intimate Partner Violence, Sakarya Tıp Dergisi / Sakarya Med J, 2020; 10(2):334-347) DOI: 10.31832/smj.681134
37. Loxton D, Dolja-Gore X, Anderson AE, Townsend N. Intimate partner violence adversely impacts health over 16 years and across generations: A longitudinal cohort study. 2016;12(6): e0178138. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178138>.
38. Sanz-Barbero B, Lo’pez Pereira P, Barrio G, Vives-Cases C. Intimate partner violence against young women: prevalence and associated factors in Europe. *Journal of Epidemiology and Community Health*. 2018;72:611–6. <http://dx.doi.org/10.1136/jech-2017-209701>.
39. Boadu YA, Messing JT, Stith SM, Anderson JR, O’Sullivan CS, Campbell JC. Immigrant and Nonimmigrant Women: Factors That Predict Leaving an Abusive Relationship. *Violence against Women*. 2012;18:611–33. <https://doi.org/10.1177/1077801212453139> PMID: 22807500
40. Sanz-Barbero B, Baro’n N, Vives-Cases C, Prevalence, associated factors and health impact of intimate partner violence against women in different life stages 2019; 14(10): e0221049. <https://doi.org/10.1371/journal>
41. WHO, (2015) “Definition and Typology of Violence.” Erişim Tarihi: 03.08.2023.
42. Uygur, Gülriz ve Çağlar, İrem. “Şiddet”, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları:118-139, 2013.
43. Güler, E. Erbil, N . Violence against women, sexual violence and nurses responsibilities, *Androl Bul* 2022;24:204–213.
44. Öberg M, Skalkidou A, Heimer G. Experiences of sexual violence among women seeking services at a family planning unit in Sweden. *Ups J Med Sci*. 2019;124(2):135–9.
45. Yorulmaz, E. ve Boyacıoğlu, İ. Psikolojik şiddet gören kadınlarda algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi. *Nesne*, 2020; 8(18), 441-456. DOI: 10.7816/nesne-08-18-06.
46. European Institute for Gender Equality, 2023, Cinsiyet Eşitliği Endeksi ; Erişim Tarihi: 13.08.2023.
47. Bulut, M. , Aslan, R. Ve Arslantaş H., A Social Fact That Should Not Be Accepted: Intimate Partner Violence, Sakarya Tıp Dergisi / Sakarya Med J, 2020; 10(2):334-347) DOI: 10.31832/smj.681134
48. European Institute for Gender Equality, 2017, Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2017: Avrupa Birliği’nde cinsiyet eşitliğinin ölçülmesi 2005-2015 – Rapor; Erişim Tarihi: 08.08.2023.

49. Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee, D. and Greeson, M. R., 'Development of the scale of economic abuse', *Violence against Women*, 2008; Vol. 14, No 5, pp. 563–588.
50. Öztürk H. ve Sevil Ü. Gebelikte "Şiddet". *Sağlık ve Toplum Dergisi*. 2005;1.
51. Yanikkerem E., Kadına Uygulanan Şiddetin Üreme Sağlığına Etkileri *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2010;5(2).
52. Güler, N., Tel, H., Tuncay, F.Ö. Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2005; 27(2), ss.51-56.
53. Alkan O", Serçemeli C, O"zmen K. Verbal and psychological violence against women in Turkey and its determinants. *PLoS ONE* 2022;17(10): e0275950. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275950>
54. World Health Organization, *Violence Against Women Prevalence Estimates*, 2018, Erişim Tarihi. 10.08.2023.
55. Demir, S., & Yeşiltepe Oskay, Ü. Aile İçi Şiddetin Üreme Sağlığına Etkisi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2015; 5(1), 35-38.
56. Upton J. Psychosocial Factors. In: Gellman M.D., Turner J.R. (eds) *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer, New York, NY. 2013, https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_422.
57. Değirmenci F, Vefikuluçay Yılmaz D. The relationship between psychosocial health status and social support of pregnant women. *J Psychosom Obstet Gynaecol* 2020 ;41:290–7
58. Huizink AC, Menting B, De Moor MHM, et al. From prenatal anxiety to parenting stress: a longitudinal study. *Arch Womens Ment Health* 2017;20:663– 72.
59. Dennis C-L, Falah-Hassani K, Shiri R. Prevalence of antenatal and postnatal anxiety: systematic review and meta-analysis. *Br J Psychiatry* 2017 ;210:315–23.
60. Gizir, C. A. Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 2017; (28) 113-128
61. Seligman ME, Csikszentmihalyi M. Positive psychology. An introduction. *Am Psychol.* (2000) Jan;55(1):5-14. doi: 10.1037//0003-066x.55.1.5. PMID: 11392865.
62. Matud MP, López-Curbelo M, Fortes D. Gender and Psychological Well-Being. *Int J Environ Res Public Health*. Sep 2019; 20;16(19):3531. doi: 10.3390/ijerph16193531. PMID: 31547223; PMCID: PMC6801582.
63. Doğan, T., Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2015; 3(1), 93-102.
64. Lynam MJ Sosyal aracılı bir süreç olarak sağlık: sağlıkta eşitsizlikler üzerine yapılan araştırmalardan ortaya çıkan teorik ve pratik zorunluluklar . *Hemşirelik Bilimindeki Gelişmeler* 2005; (28) , 25 – 37.

65. Hirani, s. Lasiuk, G. Hegadoren K., Cinsiyet ve dayanıklılığın kesişimi, *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 2016;(23) 455-467.
66. Werner, E. E., & Smith, R. S. *Overcoming the Odds: High Risk Children from Birth to Adulthood*. Cornell University Press. 1992, <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctvv415s4>
67. Turner PJ, Gervai J. A multidimensional study of gender typing in preschool children and their parents: Personality, attitudes, preferences, behavior, and cultural differences. *Dev Psychol*, 1995;31:759-772.
68. Rutter M, Quinton D. Parental psychiatric disorder: effects on children. *Psychol Med*. 1984;Nov;14(4):853-80. doi:10.1017/s0033291700019838. PMID: 6545419.
69. Schultz, T., Kadınların İşgücüne Değişen Katılımı: Dünya Perspektifi, *Ekonomik Kalkınma ve Kültürel Değişim*, 1990, cilt. 38, sayı 3, 457-88.
70. Capanna, C., Stratta, P., Collazzoni, A., D'Ubaldo, V., Pacifico, R., Di Emidio, G., ... ve Rossi, A. Social connectedness as resource of resilience: Italian validation of the Social Connectedness Scale Revised. *Journal of Psychopathology*, 2013;19, 320-326.
71. Gupta A, Solanki RK, Koolwal GD, Gehlot S. Psychological well-being and burden in caregivers of patients with schizophrenia. *International Journal of Medical Science and Public Health* 2015;4(1): 70-6.
72. Khlal, M., C. Sermet, and A. Le Pape, Women's health in relation with their family and work roles: France in the early 1990s. 2000;50(12): p. 1807-25.
73. Goode, W., A theory of role strain. *American Sociological Review*. 1960; 25: p. 483-496.
74. Quick HE, Moen P. Gender, employment, and retirement quality: a life course approach to the differential experiences of men and women. *J Occup Health Psychol*. 1998; Jan;3(1):44-64. PMID: 9552271.
75. Sieber, S., Towards a theory of role accumulation. *American Social Review*. 1974; 39: p. 567-578.
76. Staland-Nyman, C., Alexanderson, K., ve Hensing, G. Associations between strain in domestic work and self-rated health: A study of employed women in Sweden. *Scandinavian Journal Of Public Health*, 2008;36(1), 21–27. <https://doi.org/10.1177/1403494807085307>
77. Voydanoff, P. ve Donnelly, BW Ergenlerde Psikolojik Uyum ve Derecelere İlişkin Risk ve Koruyucu Faktörler. *Aile Sorunları Dergisi*, 1999; 20 (3), 328-349. <https://doi.org/10.1177/019251399020003002>
78. Svedberg P, Mather L, Bergström G, Lindfors P, Blom V. Work-Home Interference, Perceived Total Workload, and the Risk of Future Sickness Absence Due to Stress-Related Mental Diagnoses Among Women and Men: a Prospective Twin Study. *Int J Behav Med*. 2018;Feb;25(1):103-111. doi: 10.1007/s12529-017-9669-9.
79. Cleveland, J. N., Fisher, G. G. Ve Sawyer, K. B. Work–life equality: The importance of a level playing field at home bt. In M. J. Mills (Ed.), *Gender*

And The Work,Family Experience: An Intersection Of Two Domains içinde 2015; (s.177–199). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-08891-4_10

80. Hammarström, A., ve Phillips, S. P. Gender inequity needs to be regarded as a social determinant of depressive symptoms: Results from the Northern Swedish Cohort. *Scandinavian Journal of Public Health*, 2012; 40(8), 746– 752. <https://doi.org/10.1177/1403494812464915>
81. Bird, C. E. Gender, household labor, and psychological distress: The impact of the amount and division of housework. *Journal of Health and Social Behavior*. 1999;40(1), US: American Sociological Assn. <https://doi.org/10.2307/2676377>
82. Koyun, A. Taşkın, L. Terzioğlu, F . *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2011; 3(1):67-99
83. Gauthier AH Becoming a young adult: an international perspective on the transitions to adulthood. *Eur J Popul*, 2007; 23:217– 223.
84. Goldberg WA *Father Time: The Social Clock and the Timing of Fatherhood*. London, UK, Palgrave Macmillan, 2014.
85. Arnett JJ Conceptions of the transition to adulthood: perspectives from adolescence through midlife. *J Adult Dev*, 2001; 8:133- 143.
86. Neugarten BL, Neugarten DA Age in the aging society. *Daedalus*, 1986; 115:31-49.
87. East-West Center, *The Future of Population of Asia*. Honolulu, Hawaii, East West Center, USA. 2002.
88. Kendig H, Dykstra PA, van Gaalen RI, Melkas T Health of aging parents and childless individuals. *J Fam Issues*, 2007; 28:1457- 1486.
89. Wilson CM, Oswald AJ How does marriage affect physical and psychological health? a survey of the longitudinal evidence. *Warwick Economic Research Papers*, 2005; 728:1-31
90. Niedhammer I, Kerrad S, Schütte S, Chastang JF, Kelleher CC (2013) Material, psychosocial and behavioral factors associated with self-reported health in the Republic of Ireland: cross-sectional results from the SLÁN survey. *BMJ Open*, 3:e002797
91. McQuillan J, Torres Stone RA, Greil AL Infertility and life satisfaction among women. *J Fam Issues*, 2007; 28:955-981.
92. Waite LJ, Lehrer ER The benefits from marriage and religion in the United States: a comparative analysis. *Popul Dev Rev*, 2003; 29:255-275.
93. Waite LJ, Does marriage matter *Demography*, 1995;32:483-507.
94. Elliott M. Impact of work, family, and welfare receipt on women's self- esteem in young adulthood. *Soc Psychol Q*, 1996;59:80- 95.
95. McDonough P, Walters V, Stroschein L., Chronic stress and the social patterning of women's health in Canada. *Soc Sci Med*, 2002; 54:767-782.
96. Koropecykj-Cox T., Beyond parental status: psychological well-being in middle and old age. *J Marriage Fam*, 2002; 64:957-971.

97. Mirowsky J, Ross CE Depression, parenthood, and age at first birth. *Soc Sci Med*, 2002;54:1281-1298.
98. Falci CD, Mortimer JT, Noel HJ Parental timing and depressive symptoms in early adulthood. *Adv Life Course Res*, 2010;15:1-10.
99. Uludağlı, P., *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 2017;9(3):263-283.
100. Kabeer, N., *Resources, Agency, Achievements: Reflections on the Measurement of Women's Empowerment, Development and Change 1999*;Vol. 30, 435-464.
101. Schuler ve C. Boender, "Measuring Women's Empowerment as a Variable in International Development", Background Paper Prepared for the World Bank Workshop on Poverty and Gender: New Perspectives Final Version: June 28, 2009.
102. Cattaneo, LB ve Chapman, AR Güçlendirme süreci: Araştırma ve uygulamada kullanılacak bir model . *Amerikalı Psikolog* , 2010;65 (7), 646 – 659 doi: 10.1037/a0018854
103. Huis, M. A, Hansen, N., Otten, S. & Lensink, R. "A Three- Dimensional Model of Women's Empowerment: Implications in the Field of Microfinance and Future Directions". *Front. Psychol.* 2017;(8),1678:1-14. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01678.
104. Kato, MP ve Kratzer, J. Kadınları Mikrofinans Yoluyla Güçlendirmek: Tanzania'dan Kanıtlar, *Journal of Entrepreneurship Perspectives* Vol. 2013;2,(1),31-59.
105. Thibaut, John W. ve Harold H. Kelley, *Social Psychology of Groups*, New York: Wiley, 1959.
106. Anderson, C., John, O. P., & Keltner, D. The personal sense of power. *Journal of personality*, 2012;80(2), 313–344. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00734>
107. UN Women, (2018), 2018 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddet ile ilgili Genel Algılar | Türkiye, Erişim Tarihi; 08.12.2023.
108. Alvarez, K., van Leeuwen, E., Montenegro-Montenegro, E., & van Vugt, M. .Empowering the poor: A field study of the social psychological consequences of receiving autonomy or dependency aid in Panama. *The British journal of social psychology*, 2018; 57(2),327–345. <https://doi.org/10.1111/bjso.12234>
109. Murphy-Graham, E. ve Lloyd, C. Gelişmekte olan ülkelerde ergen kızların güçlendirilmesi: Eğitimin potansiyel rolü. *Eğitimde Politika Gelecekleri* , 2016;14 (5), 556-577. <https://doi.org/10.1177/1478210315610257>
110. Sen, S. and Batliwala. S. Empowering women for reproductive rights. In H.B. Presser and G. Sen (Eds.), *Women's empowerment and demographic processes*. New York, New York: Oxford University Press, 2000; p.p 15-36.
111. Bhat, Ahmad R., *Role of Education in the Empowerment of Women in India*, *Journal of Education and Practice*, 2015; v6 n10 p188-191.

112. Francina, P. X., & Joseph, M. V. Women empowerment: The psychological dimension. *Rajagiri Journal of Social Development*, 2013; 5(2), 163- 176.
113. UN Women, UNIFEM, (2000) Progress of the World's Women 2000 Erişim Tarihi: 10.12.2023.
114. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023), Erişim Tarihi: 20.12.2023.
115. Schuler, S. R., & Hashemi, S. M. Credit programs, women's empowerment, and contraceptive use in rural Bangladesh. *Studies in family planning*, 1994;65-76.
116. Mosadale, S., Kadınların güçlenmesinin değerlendirilmesi: Kavramsal bir çerçeveye doğru, *Uluslararası Kalkınma Dergisi* 17(2):243-257 DOI: 10.1002/jid.1212.
117. UN, (2000), Millenium Development Goals and Beyond, Erişim Tarihi: 13.01.24 <https://www.un.org/millenniumgoals/>
118. UN, (2016), Sustainable Development Goals, Erişim Tarihi: 13.01.2024 <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2015/12/sustainable-development-goals-kick-off-with-start-of-new-year/#>
119. Boateng, D. A. "Pathways for The Economic Empowerment of Female Entrepreneurs in Emerging Economies: Implications for Social Work". *International Social Work*, 2020;1–17. Doi: 10.1177/0020872819896846.
120. UNDP, (2008), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Erişim Tarihi: 13.01.2024, <https://www.undp.org/tr/turkiye>
121. Demirel L, Z. H., & Bakırtaş, H. İş Hayatında Kadınların Güçlendirilmesi ve Aile İlişkisine Etkisi. *Alanya Akademik Bakış*, 2022; 6(3), 3129- 3158. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1009695>
122. Alp, H. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Siyasal Hayatta Kadın Temsiliyeti ve 14 Mayıs 2023 Seçimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Anlambilim MTÜ Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2023;3(1), 203-211
123. Belz, K. H. Empowering Women to Protect and Improve Their Own Health. *Hopkins Bloomberg Public Health*. <https://magazine.jhsph.edu/2018/empowering-women-protect-and-improve-their-own-health>
124. Habib Sultan, N. H., & Yahaya, F. Women Empowerment in Development: An Overview. *Icmr* 2020; 527–534. <https://doi.org/10.5220/0008890005270534>
125. Kafaiei-Atrian, M., Sadat, Z., Nasiri, S., & Izadi-Avanji, F. S. The Effect of Self-care Education Based on Self-efficacy Theory, Individual Empowerment Model, and Their Integration on Quality of Life among Menopausal Women. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*, 2022; 10(1), 54–63. <https://doi.org/10.30476/IJCBNM.2021.86814.1370>
126. Bandura, A. Self Efficacy: The Foundation of Agency. In W. J. Perrig & A. Grobb. (Eds.), *Control of Human Behavior, Mental Processes, and Consciousness: Essays in - Google Books* 2009; (pp. 16–30). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

127. Paradanie E., Pandin M., Yunitasari E., A Nursing Philosophy of Women Empowerment Based on Self Efficacy toward Sexual and Reproductive Health, Faculty of Nursing Universitas Airlangga, doi: <https://doi.org/10.1101/2022.10.03.22280632>
128. Brownie, S., Wahedna, A. H., & Crisp, N. Nursing as a pathway to women's empowerment and intergenerational mobility. *Journal of Clinical Nursing*, 2018; 27(21–22), 4050–4057. <https://doi.org/10.1111/JOCN.14540>
129. Burton, C. W. The Health Needs of Young Women: Applying a feminist philosophical lens to nursing science and practice. *ANS. Advances in Nursing Science*, 2016; 39(2), 108. <https://doi.org/10.1097/ANS.000000000000119>
130. Killgore, W. D. S., Taylor, E. C., Cloonan, S. A., & Dailey, N. S. Psychological resilience during the COVID-19 lockdown. *Psychiatry research*, 2020; 291, 113216. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113216>
131. Gooding, P. A., Hurst, A., Johnson, J., ve Tarrier, N. Psychological resilience in young and older adults. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 2012; 27(3), 262–270. <https://doi.org/10.1002/gps.2712>
132. Bozkur, B. Kadın Psikolojik Güç Ölçeği: Ölçek geliştirme çalışması. *Fe Dergi*, 2020; 12(2), 15-31.
133. Baydur, H., & Uçan, G. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Manisa örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2016; 27(2), 7-28.
134. Eroğlu, M., Çalışan Kadınlarda Kişilik Özelliklerinin Psikolojik Dayanıklılık Üzerindeki Etkisi Ve Yaş, Eğitim Durumu, Gelir Düzeyi Gibi Özelliklerin Rolü, *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 2022 ;(1) 34-42.
135. Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 2018; 3(1), 37-53.
136. Bektaş, M., & Özben, Ş. Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016;14(1). <https://doi.org/10.18026/cbusos.16929>
137. Şahin H, Eryılmaz R. Kadının Güçlendirilmesi Üzerinde Sosyo- Demografik Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 2023; 58(3), 2478 - 2493. 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.09.2211
138. Arpacı, F. Kadının Güçlendirilmesinin Yaşam Doyumuna Etkisi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2022; 26(3), 695-706.
139. Ince Yenilmez, M. Kadın Güçlendirmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'nin Ölçülmesi: Türkiye Örneği. *Yönetim Ve Ekonomi Dergisi*, 2017; 24(2), 485-503. <https://doi.org/10.18657/yonveek.335258>

8. EKLER

EK-1 Tanıtıcı Bilgi Formu

1. Yaşınız: .....

2. Eğitim Durumunuz:

( ) Okuryazar değil ( ) Okuryazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite

3. Medeni durumunuz:

( ) Bekar ( ) Boşanmış / Dul ( ) Evli

4. Çocuk sahibi olma durumu:

( ) Evet ( ) Hayır

5. Ailenin gelir durumu:

( ) Gelir giderden az ( ) Gelir gidere eşit ( ) Gelir giderden fazla

6. En uzun süre yaşanılan yer:

( ) İl merkezi ( ) İlçe merkezi ( ) Köy

7. Gelir getiren bir işte çalışma durumu:

( ) Evet ( ) Hayır

EK-2 Kadın Psikolojik Güç Ölçeği

1= Kesinlikle katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3= Kararsızım 4= Katılıyorum 5= Tamamen Katılıyorum						
No	Maddeler	5	4	3	2	1
1	Bir kadın olarak yeteneklerime güvenirim.					
2	Diğer kadınları yasal haklarını kullanmaları için teşvik ederim.					
3	Bir kadın olarak güçlü yönlerimin farkındayım.					
4	Verdiğim kararların saçma bulunmasından korkarım.					
5	Diğer insanların benden hoşlanmamalarından korkarım.					
6	Karar verirken zorlanırım.					
7	Kadının annelik görevi eğitiminden daha önemlidir.					
8	Kadının aile huzuru eğitiminden önce gelir.					
9	Kadınlara daha az yasal haklar verilmelidir.					
10	Etrafımdaki kadınları eğitimlerine devam etmeleri için cesaretlendiririm.					
11	Kendimi en az erkekler kadar değerli bulurum.					
12	Hangi sorunlarla karşılaşsam karşılayım eğitimime devam etmeye önem veririm.					
13	Bir kadın olarak kendimi olaylar karşısında çaresiz hissediyorum.					
14	Bir karar verirken başkalarının yol göstermesini isterim.					
15	Kadınlar için iyi bir evlilik iyi bir eğitimden daha önemlidir.					
16	Kadının eğitilmiş olması kadın / erkek ilişkilerini olumsuz yönde etkiler.					
17	Zihinsel beceri gerektiren bütün işleri en az erkeklerin yapabildiği kadar iyi yapabilirim.					
18	Kadına yönelik şiddet, baskı vb. olumsuzluklarla mücadele edilmesini teşvik ederim.					
19	Eğitim kadının statüsünü olumlu yönde değiştiren en önemli araçtır.					

20	Bir işe başlayacağım zaman o işi yapabilme konusunda kaygılanırım.					
21	Dünyaya erkek olarak gelmek isterdim.					
22	Ailem/sevdiklerim için eğitimimi sürdürmekten vazgeçebilirim					
23	Hayatımdaki önemli insanlarla eşit ilişkiler kurarım.					
24	Kadın olarak yasal haklarımın farkındayım.					
25	Kadın olmaktan hoşlanmıyorum.					
26	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.					
27	Eğitilmiş kadın karşı cinsle daha eşit ilişkiler kurabilir.					
28	Kadın zayıf olduğu için karar vermekte zorlanır.					
29	Kadına yönelik şiddet davalarında daha ağır cezalar verilmelidir.					
30	Türkiye’de kadınlara verilen yasal haklar yeterlidir.					
31	Kadının yasal haklarını kullanması aile birliğini bozar.					

EK-3 Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği

Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi Alt Ölçeği	Evet		Hayır	
1. Alışveriş yapmak için çarşıya, pazara, dükkana, AVM' ye gider misiniz?				
2. Alışveriş yapmak için çarşıya, pazara, dükkana, AVM'ye hiç yalnız gittiniz mi?				
3. Hastaneye veya doktora gider misiniz?				
4. Hastaneye veya doktora hiç yalnız gittiniz mi?				
5. Sinemaya ya da tiyatroya gider misiniz?				
6. Sinemaya ya da tiyatroya aile üyelerinizden biri yanınızda olmadan arkadaşlarınızla ya da yalnız gittiniz mi?				
7. Bulduğunuz şehir (kasaba, köy) dışına çıktınız mı?				
8. Bulduğunuz şehir (kasaba, köy) dışına hiç çıktınız mı?				
9. Eşiniz ya da başka bir aile ferdi vermek istemediğiniz halde paranızı elinizden aldı mı?				
Aile Baskısından Kurtulma Alt Ölçeği	Evet		Hayır	
10. Eşiniz ya da başka bir aile ferdi kendi ailenizi ziyaret etmenizi engelledi mi?				
11. Eşiniz ya da başka bir aile ferdi herhangi bir arkadaşınızı görmenizi (arkadaşınız ile görüşmenizi) engelledi mi?				
12. Eşiniz ya da başka bir aile ferdi ev dışında bir işte çalışmanızı engelledi mi?				
Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı Alt Ölçeği	Evet		Hayır	
13. Sahibi olduğunuz (adınıza kayıtlı) herhangi bir arazi ya da ev var mı?				
14. Gelir getiren (dikiş makinesi, büyükbaş ya da küçükbaş hayvan, bağ/bahçe gibi) size ait herhangi bir mülkünüz/ eşyanız var mı?				
15. Size ait birikim; paranız ya da altınınız var mı?				
16. Birikimlerinizi hiç kendi adınıza ticaret ya da iş amacıyla kullandınız mı?				
	Çok Azı	Çoğunluğu	Yarısı	Tümü
17. Aile giderlerinizin ne kadarını kendi kazancınızla karşılıyorsunuz?				

EK-4 Ölçek Kullanım İzni

EK-5 Etik Kurul İzni

EK-6 Kurum İzni

ÖZGEÇMİŞ